Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

Ўзбекистон Компартияси
Марказий Қўмитининг рўзномаси

1991 йил 2 июль
СЕШАНБА
№ 125 (5.167).
БАХОСИ 8 ТИЙИН

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган ♦ Ҳафтада беш марта чоп этилади

БЕЛНИ МАҚКАМ БОҒЛАНГ, БОБОДЕҲҚОНИМ

Ғўза парваришида зарбдор икки ойлик бошланди

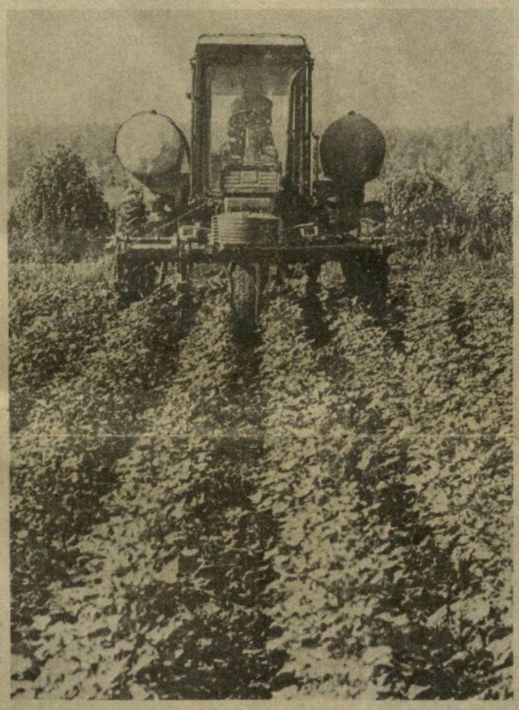

Ғўза парвариш иганданқизиб бормоқда. ...ан олганда пахтакор хотиржам даврининг ўзи. Ерга чигит қадалгандан у йиғиштириб олингунга ...р катта бир ташвиш, хавотир деҳқон елкасидан б... туради. У ҳам бўлса пе... тери эвазига бунёд эт...ган ҳосилнинг тақдири.

Ўрта Чирчиқ ...онидаги «Коммунизм» жа... хўжалигининг Алибой Жи... бошлиқ 3-бригадасболари ҳам айни кунлар...асъулиятни чуқур ҳис қ... дала ишларини авж ол...оқдалар. Аҳил жамоа 58 г... майдонда ғўза ўстирая... Парвариш қизғин олиб ...лаётгани учун ҳозирда ...ёппасига гулга кирди. ...корларнинг бу йилги ни...к гектаридан режадаги ...ентнер ўрнига 30 центне... хирмон кўтариш. Буни...н эса барча чоралар к...оқда. Ҳозир ниҳоллар минерал ўғитлар билан озиқлантирилмоқда. Механизатор Собир Эшонқулов бу ишни сифатли бажараяпти.

СУРАТЛАРДА: 1. Хўжалик партия ташкилотининг котиби Қобил Мавшоев, (чапдан), ишчи Рисқул Эрназаров ва илғор бригада саркори Алибой Жиянов ўзаро фикр алмашишмоқда. 2. Моҳир механизатор С. Эшонқулов. 3. Ғўзага ишлов берилмоқда.

В. ТЎРАЕВ олган суратлар.

КЎЗНИ ҚУВОНТИРАДИ

Аҳмад Довуров ҳақида ҳамқишлоқлари илиқ гаплар айтишди. У бошлиқ ижарачилар Дўрмон, Мингботмон, Қодиробод даҳаларида ишлаб, яхши натижаларга эришдилар. Ҳалол фидокорона меҳнат эвазига пахта ва бошқа деҳқончилик экинларидан юқори ҳосил олинаяпти.

— Ижара пахтачилик ва сабзавотчиликда қўл келмоқда. У иш унумдорлигини ошириб, маҳсулот сифатини яхшилаш имконини бераётир, — дейди А. Довуров.

Аҳмад уч йилдан бери илғор усулга ўтиб ишлаяпти. Пудратчи бўлишига отаси Маҳмуд Довуров сабабчи. У кичик деҳқончиликнинг бу тутумини фарзандларига ҳар томонлама тушунтирди. Шундан кейин 16 кишидан иборат оила Мингботмон даҳасига кўчиб чиқди. Ҳозир ана шу ерда. Шартнома асосида 36 гектар майдон ижарага олинган. Тупроғи серунум, ихлос билан уруғ қадалса, астойдил тер тўкилса яхши ҳосил беради. Ҳар йили ипак пахта экилаяпти. Бундан ташқари сабзавот ва полиз маҳсулотлари етиштирилаяпти. Қўриқ шароитида гектаридан 38—40 центнердан оқ олтин, 200—250 центнерга етказиб ноз-неъматлар олинаётир.

Бу йил баҳорда 25 гектар ерга ингичка толали нав чигити қадалди. Уруғ текис ундирилиб, тўлиқ гектарлар яратилди. Кўклам охирида бўлиб ўтган об-ҳаво инжиқликлари уларнинг ҳам ташвишига ташвиш қўшди. Лекин унинг оқибатлари уюшқоқлик, ҳамжиҳатлик билан тез орада бартараф қилинди. Айни пайтда ижарачилар даласидаги ғўзалар кўзни қувонтиради. Механизатор Ҳомиддин Усмонов қатор ораларига ишлов беришни ва озиқлантиришни намунали бажармоқда.

— Бултур ҳар гектар ердан 37,5 центнердан ҳосил саранжомлаб, қабул пунктига 63 тонна ўрнига 100 тонна хом ашё етказиб бердик, — деб давом этди А. Довуров. — Бошқача айтганда 53 минг ўрнига 107 минг сўмдан зиёд даромад қилинди. Икки гектар ерда етиштирилган пиёздан эса 16 минг сўм фойда келди. Табиийки, булар биз, деҳқонларнинг моддий манфаатдорлигини оширди. Бу йилги ниятимиз эришилган натижаларни мустаҳкамлаш билан бирга янада кўпайтиришдир.

Оилавий звено аъзолари жорий йилда ҳосилдорликни гектар бошига 40 центнерга етказишмоқда. Бундан ташқари кўплаб сабзавот ва полиз маҳсулотлари етиштирилади. Айни пайтда дала ишларида Қурбоной Довурова, Мавлуда Севарова, Хосият Ҳасанова кабилар ибрат кўрсатишаяпти. Ижарачи жамоа эса экинлар парвариши бўйича Ульянов районидаги Дзержинский номли давлат хўжалигида барчага ўрнак.

Ж. ЮСУПОВ.

Совет Социалистик Республикалар Иттифоқи Президентининг фармони

ДЕҲҚОНЧИЛИК-САНОАТ КОМПЛЕКСИ КОРХОНАЛАРИ, ТАШКИЛОТЛАРИ ВА БИРЛАШМАЛАРИНИНГ 1991 ЙИЛДА ВАЛЮТА РЕСУРСЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ТАРТИБИНИ ЎЗГАРТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Деҳқончилик-саноат комплекси корхоналари, ташкилотлари ва бирлашмаларининг моддий-техникавий базасини ривожлантириш ҳамда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ва озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кўпайтириш учун қулай шарт-шароит яратиш мақсадида **қарор қиламан:**

1. СССР Президентининг «1991 йилда валюта ресурсларидан фойдаланишнинг алоҳида тартиби тўғрисида»ги 1990 йил 2 ноябрь фармонининг 3-моддаси (СССР халқ депутатлари съезди ва СССР Олий Кенгаши ахборотномаси, 1990 йил, 45-сон, 978-модда) қисман ўзгартирилиб, СССР ташқи қарзини тўлашни таъминлаш учун СССР ташқи иқтисодий фаолият банкига сотилиши шарт бўлган маҳсулотни (ишни, хизматни) экспорт қилишдан тушган валюта миқдори мулкчиликнинг шаклидан, қайси идорага ва ҳудудга қарашли эканлигидан қатъи назар деҳқончилик-саноат комплекси корхоналари, ташкилотлари ва бирлашмалари учун уларнинг хориждан технологияларни, қишлоқ хўжалик техникасини, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сақлаш ва қайта ишлаш учун технология машина-ускуналарини, уларга эҳтиёт қисмларни, қишлоқ хўжалик экинлари уруғини, наслли қишлоқ хўжалик ҳайвонларини, ўсимликларни ҳимоя қилиш воситаларини, ветеринария дори-дармонларини, қурилиш материаллари ва конструкцияларини ишлаб чиқариш учун машина-ускуналарни сотиб олишга валюта ҳаражатлари миқдорида камайтирилиши белгилаб қўйилсин.

СССР Вазирлар Маҳкамаси ушбу фармоннинг амалга оширилишини таъминласин.

2. Ушбу фармон чиқарилган пайтдан бошлаб кучга киритилсин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти

М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 27 июнь.

АҲОЛИНИ ОЗИҚ-ОВҚАТ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ— КОММУНИСТЛАРНИНГ ДИҚҚАТ МАРКАЗИДА

29 июнь куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида Марказий Комитетнинг жумҳурият аҳолисини озиқ-овқат билан таъминлашни ташкил этиш масалалари комиссияси навбатдаги мажлиси бўлиб ўтди. Қорақалпоғистон совет жумҳуриятининг Нукус шаҳрида ва Эликқалъа районида озиқ-овқат маҳсулотларини бир меъёрда тақсимлашнинг ҳолати тўғрисидаги масала кўриб чиқилди. Район ва шаҳар ижроия комитетларининг, савдо вазирлигининг ва республика матлубот уюшмасининг раҳбарлари истеъмол бозорида вужудга келган вазиятни ҳамон тушунмаётганликлари, ташаббускорлик ва мустақиллик кўрсатмай, эскичасига ишлаётганликлари қайд этилди.

Қорақалпоғистонда хўжасизликка, тайёрини кўзлашга қарши кураш юзасидан аниқ мақсадни кўзлаб иш олиб борилмаётганлиги таъкидлаб ўтилди. Савдода талон-торож, молларни яшириб қўйиш давом этмоқда, айрим шаҳар ва районларда белгиланган меъёрлар бўйича озиқ-овқат маҳсулотларини сотиш қониқарсиз ташкил этилганлиги бунга кўп жиҳатдан имкон бермоқда. Ўзбекистон Компартияси Қорақалпоғистон республика Комитетининг бюросига аҳолини озиқ-овқат билан таъминлашнинг аҳволини муҳокама қилиш ҳамда бу соҳадаги ишларни яхшилаш йўлида аниқ амалий чоралар кўриш тавсия этилди.

Комиссия Ўзбекистон ССР Дон маҳсулотлари вазирлиги, жумҳурият «Узпищепром» концерни ва «Узоптбакалея» идораси саноат корхоналарининг ўта тақчил озиқ-овқат моллари ва хом ашёдан қандай фойдаланаётганини ҳам муҳокама қилди. Кўрилаётган чора-тадбирларга қарамай, шу тармоқларнинг корхоналарида фонд интизомининг кўпдан-кўп бузилишига, ностандарт маҳсулот ишлаб чиқаришга ва камомадларга йўл қўйилмоқда. Озиқ-овқат маҳсулотларини ўғирлаш ва талон-торож қилиш ҳолларини бутунлай тугатиш соҳасидаги иш ҳаддан ташқари қониқарсиз олиб борилмоқда. Бу эса мазкур вазирлик ва идоралар раҳбарлари ўзларига қарашли корхоналарнинг фаолиятини суст назорат қилаётганликларининг, озиқ-овқат маҳсулотларидан эҳтиёт қилиб ва тежаб-тергаб фойдаланиш ишини бўшаштириб юборганликларининг, ишлаб чиқарилаётган маҳсулот сифатини яхшилаш ва турларини кўпайтириш имкониятларини изламаётганликларининг оқибатидир. Уларга аниқланган камчиликларни бир ҳафта муддат ичида тугатиш, шунингдек ишлаб чиқаришнинг умумий ҳажмларини камайтирмай туриб, маҳсулот турларини кўриб чиқиш юзасидан таклифлар киритиш топширилди.

Комиссия Ўзбекистон ССР савдо вазири М. З. Усмоновнинг ва Ўзбекбирлашув раиси Г. Г. Волковнинг июль ойида жумҳурият аҳолиси белгиланган меъёрдаги озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминланади, деган ахбороти маълумот учун қабул қилинди.

ХЎЖАЛИК РАҲБАРИ МИНБАРИ

ҚИЗҒИН ПАЛЛА

Ҳар бир касб ўзига яраша ташвиш ва ...чи бор. Лекин пахтакорли...ошқаларидан кўра серм... Нега-ки, умри гоҳ ...нга, гоҳ далага кўз тикиб...ш билан ўтади. Омадюриша кузда ғалвир сувк...тарилганда юзи ёруғ, ...-кўпми даромад эгаси бў... Аксинча, тупроқ шаро...худ табиат панд берса, ...отехникада хатоликка қўйилса борми, бош кўтар... қолади.

Хўжалигимиз р...ги ўртача колхозлардан...-яқингача белгиланган...ежалар бажарилмас, кўпч... хуноб юрарди. Уни икки...ан бери бошқараяпман. ...мадим, илгари қандай иш...тилган экан. Бу ерга кел...астлаб ҳозирда қарилик ...ни сураётган, бир вақт... ишлаб чиқаришни бахо...қудрат юксалтиришга ...ҳиссаўшган меҳнат фахрийлари...ан учрашдим. Аҳволни ...ш, хўжалик қаддини тик... тўғрисида уларнинг ...жат ва йўл-йўриқларини ...ладим. Натижа кутилгани... зиёда бўлди. Ўтган йилни...иб кўрайлик. Пахта тайёр...режаси 109 фоиз бажар... Колхозчиларнинг йилли...ромади вилоятда ўртача, районда 2800, бизда 3584 сўмга тўғри келди. ...якунида бир сўмга 2 ...1 тийиндан қўшимча ҳа...анди. Пахтазорларнинг ҳа...таридан 36 центнердан ...рмон кўтарилди.

Жамоа хўжалигим... оилавий пудратчилар кенгаймоқда. Бу усул д...нинг ишбилармонлигини, ...лкорлигини намоён эта... шартномадаги ҳосилни е...ришда мустақилликни о...окда. Тўғри, бунда ҳамма бирдай ҳосил олаверм... Бироқ уста пахтакор ю... Масалан, Парпибой Эр... 2-бригадада пудрат ...сида ишлаб, ҳосилдорлик...ктар бошига 50 центнерд...ширди. Муваффақиятнин...осий омили шуки, П. Эрг... ўзига бириктилган ма...арга кўпроқ ма...ий ўғит солди. Шудгорлдан бошлаб амалга оширди... барча тадбирларга бо...-қош бўлди. Зулфия...ч Шамсиддунова ҳам 4 ге...р ...да меҳнат қилиб, топшириқни 156 фоиз адо этди. Оқа Амедова оиласининг ...сатчи ҳам қувонарли. А...на...а ижодий муносабат... бўлш, ерни қадр...ла... эваз... ...жалигимиз бултур 4 м...лио 447 минг сўм даромад ...илд...

Жорий йил... жами 1300 гектар ...да ...еҳқончилик қилаяпмиз. Шун...н 814 гектарида ғўза, 30 ...ктарда буғдой, 10 гектарда ...оли экилган. Кўклам ...нжи келди. Ёзнинг дастлаб... ой ҳам деҳқонни ташвишг... қўйи... Бундай қийинчиликлар... қарамасдан ҳар бир иш... ...та ҳисоб-китоб билан, тажри...га таянган ҳолда олиб бор...миз. Дастлабки ютуқ шу..., пайкалларда кўчатларнинг...бутлигига эришдик. Ҳозир ...ар гектар майдонда 100 м...г тупдан соғлом ниҳол бор. ...зъ...лари қийғос гулг... кирган.

Ғўза — ...оқсевар ўсимлик. Об-ҳаво пас келаётганлиги туфайли ...у тарли ҳароратни ол...маяпти. Шу боисдан эндиликда кўчларнинг илдизини ривожлантириш, сувини, озиғини вақтда бериш, тагини юмшатиш...муҳимдир. Буни яхши билга... деҳқонларимиз қатор орал...ни культивация қилиш...озиқлантиришни кучайтирмоқлар. Аҳмаджон Парпиев, Нў...он Рустамов, Абдуқодир Ҳ...ойбердиев, Миролим Тошб... кабинеханизаторлар ...нига 7—8 гектар ерга ишлов ...ришаётир. Умуман 25 та ку...тиватор унумли ишлатилмоқд...

Кейинги к...ларда ҳарорат тез кўтари...оқда. Экиннинг сувга талаби ...ртаяпти. Бугунги кунда су...ишни кўнгилдагидек бажарг... пахтакор ютади. Бизда ҳар 70—80 метрдан ўқариқлар ол...ган. Бунда аввало обиҳаёт ...ртиқча исроф бўлмайди, қол...ерса ишчи кучидан ўринли ...а унумли фойдаланилади. ...ҳим...и, ғўзалар бир хил ўсишига шароит яратилади. Шуларни ҳисобга олиб сувчиларни кўпайтирдик. Улар ишни кечаю кундуз олиб боришаяпти.

Ким қандай меҳнат қилаяпти? Ниҳолларнинг ҳолати нимадан далолат беради? Қайси пайкалдаги ғўза чанқаган ёхуд ишловга муҳтож? Буларнинг ҳаммасини бош агроном раҳбарлигидаги комиссия мунтазам кузатиб турибди. Т. Арслонов, С. Тўйчиев, Ж. Турдиалиев бошлиқ бригадаларда ниҳоллар парвариши талаб даражасида ташкил этилган.

Хўжалигимизда ўнта дала шийпони бор. Ҳаммасида деҳқонлар ҳордиқ чиқариши учун шароит яратилган. Ҳар куни бепул иссиқ овқат тайёрланаяпти. Шийпон атрофидаги бир гектарча ерда тушлик дастурхон учун барча зарур экинлар экилган. Ҳар қайси бригадада тўрттадан қўй, 100 тадан жўжа, биттадан соғин сигир боқилмоқда.

Июль — ғўза парваришида зарбдор ой. Ана шу паллада парваришни бўшаштирмаслик, ҳосилга ҳосил қўшиш кузги хирмон тақдирини ҳал қилади. Юқорида айтганимдек, оилавий пудратчилар далаларда ғайрат кўрсатмоқдалар. Бу йил уларнинг сони 240 нафарга етди. П. Эргашев, Н. Шамсиддинова, О. Аҳмедова, Х. Усмонова, М. Болтабоева каби пудратчилар ҳозирдан ғўзани серҳосил қилиб ўстиришга интилмоқдалар.

Вақт елдирим. Ёзнинг қолган икки ойи ҳам кўз очиб юмгунча ўтиб кетади. Биз пахтани асосан механизация ёрдамида саранжомлаб оламиз. Шу боисдан ҳосилни машинабоп қилиб ўстиришга интиляпмиз. Айни пайтда терим агрегатларини созлаш ишларини ҳам бошлаб юбордик. Механизаторлар камида 80 фоиз хом ашёни бункерлардан бўшатишмоқчи. Хўжалигимиз меҳнат аҳли гектаридан 36 центнердан оқ олтин етиштириш, бошқа турдаги қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини кўпайтириш учун бор тажриба ва маҳоратларини ишга солаверади.

А. САЙДУЛЛАЕВ,
Учқўрғон районидаги «Ленинчи» жамоа хўжалиги бошқарувининг раиси.

САРАТОН ТАФТИ

Янгийўл районидаги «СССР 60 йиллиги» колхози пешқадам хўжаликлардан. Меҳнат аҳли ўтган йили барча соҳалар бўйича яхши натижаларга эришганди. Айни пайтда ютуқларни мустаҳкамлаш тадбирлари кўрилмоқда. Жорий йилда давлатга 1700 тонна пахта сотиш мўлжалланган. Бунинг учун ҳар гектар ҳисобига ўртача 29 центнердан ҳосил етиштириш лозим. Ана шу масъулиятни чуқур ҳис қилган заршунослар ҳозирги кунларда ғайратга-ғайрат қўшиб ишлашаяпти. Ҳар туп ғўза асраб-авайланиб, меҳр билан парваришланмоқда.

Хўжаликда дала ишлари ўзаро беллашув асосида йўлга қўйилган. Меҳнат баҳси белгиланган муддатларда якунланиб борилаётганлиги ишчанликни ошираяпти. Неъмат Исроилов, Абдураҳмон Умрзоқов, Турдиқул Қосимбетов, Бўлтак Боботов бошлиқ бригадаларда иш унумдорлиги юқори бўлаяпти. Натижада ниҳоллар серавж ривожланмоқда. Механизаторлар учинчи ишловни тугаллаб, тўртинчисини бошладилар. Юсуф Мамараимов, Раимберди Назаралиев, Бўрон Қўчқоров, Александр Чукулаев сингари техника жиловдорлари кунига 6—7 гектар майдонни культивациядан чиқармоқдалар.

Экинни ўз вақтида суғориш — муҳим тадбирлардан биридир. Бу юмуш тажрибали миришкорлар зиммасига юклатилган. Ғўзаларга сув тарашда 45 киши қатнашмоқда. Ғофир Пиримқулов, Хаби Кенжаев, Низом Илёсов каби сувчилар бор тажриба ва маҳоратларини ишга солишмоқда.

— Кўкламнинг охирларида рўй берган об-ҳаво инжиқликлари деҳқонларимизга озмунча ташвиш келтирмади, — дейди жамоа хўжалиги бошқарувининг раиси Исанби Эралиев. — Зудлик билан кўрилган чора-тадбирлар натижасида бугунга келиб ғўза ривожидаги қолоқлик бартараф қилинди. Бундан буён парваришни бўшаштирмасак, ниҳолларни вақтида озиқлантириб суғорсак, пайкалларда кўзланган ҳосилни бемалол тўплаймиз.

Ҳозирча хўжаликда барча ишлар кўнгилдагидек бораяпти. Пахтакорларнинг бутун диққат-эътибори саратонда сара ишлаб, тезроқ шонани гулга, гулни бўлиқ кўсакка айлантиришга қаратилмоқда.

Э. ТЎЛАГАНОВ.

ОЗУҚАКОРЛАР ҒАЙРАТИ

Мазкур жамоа хўжалигида уч тўрт йил аввал чорвачилик қолоқ соҳа ҳисобланарди. Бошқарув аъзолари, партия комитети қолоқликка чек қўйиш, зарбдор тармоқни жадал ривожлантириш юзасидан аниқ тадбирларни амалга оширди. Тажрибали мутахассислар жалб этилди. Моллар зоти яхшиланди. Энг муҳими озуқа базасини мустаҳкамлашга алоҳида эътибор берилди. Вақт ўтиши билан чорвачилик сердаромад соҳага айланмоқда.

Колхозда иккита ферма бор. Биринчисига моҳир ташкилотчи Валижон Қиличев мудирлик қилаяпти. 200 бош сигир рацион асосида боқилмоқда. Аслида 1990 йилдан хайрли қадамлар қўйилди. Давлатга ҳар сигирдан 3.393 килограммдан сут соғиб олинди. Эндиликда сигирсоғарлар 4 минг килограммлик марра учун курашишаяпти.

Ўзаро мусобақада Қимматхон Ўктамова пешқадам. Мусобақадошлари Малохат Мамажонова, Зулайҳо Муталиева билан басма-бас ишлаяпти. Шоҳимардон қишлоғида жойлашган фермада 321 қорамол парваришланмоқда.

— Чорвачиликни ривожлантиришнинг бош омили озуқадир, — дейди партком котиби М. Охунжонов. — Муҳим иш коммунистлар оталиғида. Илғорлар тажрибаси асосида такрорий экинлар экиш, дончиликни ривожлантиришга катта аҳамият бераяпмиз. Маккажўхорига муносабат тубдан ўзгарди. Шу боис ютуқлар йил сайин салмоқли бўлаяпти. Ойлик ва квартал пл...ри зиёдаси билан ба...япти.

Т. АҲМА...ЖОНОВ

ШИЙПОНЛ... ҚАД КЎТА...МОҚДА

Турғун Аҳмедов ...омли давлат хўжалиги ...омсомол районида, буту... ...ирзачўлда барча бриг...арида дала шийпонлари ...ўлган ягона хўжаликдир. ...олиявий имкониятлари ...алик катта бўлмаган давлат хўжалиги бу вази...ани ҳал этишга кучи етмаци — ҳозирги нархларга к...ра яхши шийпон 50 минг сўмга тушади. Бунга ҳаммани...г ҳам қурби ...авермайди. Шундай бўлса ҳам йўлини топишди. Имкони бўлган ерларда шийпонлар... қад кўтара бошлади.

Бунинг учун металлдан ёки ёғочдан ишланган каркас ўрнатилса бас. Унинг ёнига ток ўтқазилади, сершох ўсимликлар, дарахтлар парваришланади.

(ЎзТАГ).

ПАРВАРИШ—МУҲИМ ЮМУШ

Нишон районидаги «Пахтаобод» давлат хўжалиги чўлқуварлари 1500 гектар майдонда ғўза парваришламоқдалар. Давлатга 3500 тонна сифатли хом ашё сотиш мўлжалланган. Ҳозир хўжалик далаларида мўл ҳосил тўплаш учун қизғин кураш олиб борилаяпти. Бугунгача экинга тўрт марта комплекс ишлов берилди. Қатор ораларини юмшатиш, озиқлантириш ишларида 34 та культиватор унумли ишлатилмоқда. Тўра Бободўстов, Шомурод Алладўстов, Ўрол Болтаев, Рўзиқул Тошболтаев, Иноят Турсунов, Шербой Бобоқулов бошлиқ бригадаларнинг пайкалларида ниҳолларнинг ривожи баланд.

Меҳнат беллашуви тўғри йўлга қўйилганлиги туфайли дала ишлари кун сайин қизитилмоқда. Чопиқ ва бошқа юмушларни бажаришда 600 нафар ишчи қатнашаяпти. Дилором Чалаева. Жанғил Ражабова, Раъно Жўраева, Саодат Раҳмонбердиева, Сайёра Халилова каби ишчилар, Абдуғани Раҳимов, Али Мўминов, Шоди Гелдиев, Равшан Рўзиев сингари механизаторлар айниқса, ғайрат кўрсатишаяпти. Улар кунлик топшириқни бир ярим-икки ҳиссага адо этишаяпти. Астойдил меҳнат, яхши парвариш туфайли ғўза тупларидаги гул ва кўсаклар кўпаймоқда.

А. МЎМИНОВ.

СУДРАЛИШ

АНДИЖОН ВА САМАРҚАНД ВИЛОЯТЛАРИ ХЎЖАЛИКЛАРИДА ЧОРВАЧИЛИК НЕГА ОҚСАМОҚДА?

Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳайъати мажлисида Андижон ва Самарқанд вилоятлари хўжаликларида чорвачиликни ривожлантиришдаги жиддий камчиликлар муҳокама қилинди. Уларда зарбдор тармоқ учун шароит ва имконият бўлишига қарамасдан қолоқликка йўл қўйилмоқда. Чорва маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш тобора камаймоқда.

Мазкур вилоятларнинг хўжаликларида моллар сони сезиларли миқдорда озайди, маҳсулдорлик пасайди. Самарқанд вилояти хўжаликлари сўнгги тўрт йил мобайнида сут ва гўшт етиштириш, беш йилдан бери давлатга мол ва товуқ гўшти топшириш, икки йилдан буён сут тайёрлаш режаларини бажармаётирлар.

Аҳвол жорий йилда янада оғирлашди. Андижон вилоятида ўтган йилнинг шу даврига нисбатан гўшт етиштириш 30 фоиз, сут 4, тухум 25 фоиз, Самарқанд вилоятида эса тегишлича 20, 11 ва 6 фоизга камайди. Шу даврда гўшт тайёрлаш ҳажмлари Андижон вилоятида 2.937 тонна, сут —557 тонна ва тухум 5,9 миллион дона, Самарқандда эса тегишли равишда 1868, 2970 тонна ва 9,2 миллион дона озайди. Андижон вилоятида қорамоллар сони 4,6 минг, шу жумладан сигирлар 300 бошга, қўй ва эчкилар 72,8 минг, паррандалар 1,3 миллион бошга қисқарди. Бундай камайиш Самарқанд вилоятида 19,2 минг бош қорамолни, сигирлар 300 бошни ташкил этди. Андижон вилоятида ҳар бир говмишдан сут соғиш ўтган йилгига қараганда ўртача 50, Самарқандда 67 килограммга кам бўлди.

Хўш, бундай қолоқликнинг сабаби нимада? Аввало вилоят ва районларнинг деҳқончилик-саноат уюшмалари хўжаликларнинг раҳбарларига нисбатан талабчанликни бўшаштириб юбордилар, шартнома мажбуриятларининг бажарилиши устидан назорат қилмаётирлар. Чорвачиликни ривожлантиришга тўғаноқ бўлаётган муаммоларни бартараф этиш юзасидан зарур тадбирларни кўрмаётирлар. Хўжаликларда тармоқни оёққа турғазишнинг туб масалалари қониқарсиз ҳал қилинмоқда. Гўшт, сут, тухум ва шунга ўхшаш бошқа маҳсулотларни етиштиришни кўпайтириш учун мавжуд резервлардан оқилона фойдаланмаётирлар. Фермерлик ишлари, шахсий ёрдамчи хўжаликларни мустаҳкамлаш эътибордан четда қолмоқда.

Аксарият хўжаликларда озуқа базаси ёмон аҳволда. Вилоят ва районларнинг деҳқончилик-саноат уюшмалари, хўжаликларнинг раҳбарлари ем-хашак етиштиришга муносабатларини амалда ўзгартирмаяптилар. Бу борадаги ишлар белгиланган миқдордаги чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ҳажмларидан орқада қолмоқда. Андижон вилоятида 1986 йилга чоғиштирганда ҳозир маккажўхори (силос учун) майдонлари икки баравар, Балиқчи районида эса 1990 йилга нисбатан 42, Хўжаобод районида 40 фоиз қисқарган. Бу йил 1989 йилга қараганда бедапоялар Андижон районида 365, Жалолқудуқда 424, Комсомолободда 226, Ленин ва Марҳамат районларида 100 гектардан-га камайган. Шунингдек, биргина жорий йилда беда экилган майдонлар Олтинкўл районида 151, Андижон районида 65, Жалолқудуқда 98, Комсомолободда 269, Қўрғонтепада 159, Марҳаматда 149 гектарга озайган.

Бундай аҳволни Самарқанд вилоятида ҳам кўриш мумкин. Бултур 1986 йилга нисбатан озуқа майдонлари 21 минг гектарга қисқарган. Оқдарё районида бу кўрсаткич 1989 йилги даражадан 740, Каттақўрғонда 2,9 минг, Паст Дарғомда 1,1 минг гектар оз майдонни ташкил этади.

Андижон ва Самарқанд вилоятларининг бир қатор районларида ем-хашак экинлари экишга ўгай кўз билан қаралмоқда. Ўтган йили Андижон вилоятининг 13 районидан 12 таси озуқа экинлари экиш режасини 3,2 минг гектарга бажармади. Бу йил эса 6 та район топшириқни уддаламади. Озуқа ишлаб чиқаришни ривожлантиришга бундай масъулиятсизларча муносабат тузатиб бўлмайдиган оқибатларни, белгиланган миқдорда маҳсулотлар етиштирмасликни келтириб чиқаради. Жорий йилда, қишлов даврида Андижон ва Самарқанд вилоятларининг хўжаликларида мартдаёқ кўпчилик фермалар ем-хашаксиз қолиб, маҳсулот тайёрлаш йиллик ҳажмининг 15—20 фоизгача қисмидан маҳрум бўлдилар.

Озуқа етишмаётганлигига қарамасдан кўпчилик хўжаликларда экинларни парваришлашга муносабат деярли ўзгармаяпти. Суғориш, ишлов бериш, озиқлантириш ўз вақтида ўтказилмаётир. Ҳосилни йиғиштириб олиш ёмон аҳволда, ем-хашакни кўпайтириш ва оралиқ, такрорий, аралаш экинлар ҳисобига гектарлар самарадорлигини ошириш имкониятларидан суст фойдаланилмоқда.

Шунингдек, бу вилоятларда насл олиш борасида ҳам жиддий камчиликлар мавжуд. Шу билан бирга ёш молларни парваришлаш кўнгилдагидек эмас. Уни ўстириш муддатлари 2—2,5 баравар чўзилиб кетмоқда. Натижада сўнгги беш йилда Самарқанд вилоятида бузоқларнинг 56 фоизи, Андижонда 51 фоизи подага қўшилмади.

Бузоқ олиш ва ёш молларни ўстиришдаги бундай аҳвол сигирлар маҳсулдорлигини оширишга имкон бермаётир. Самарқанд вилоятидаги 6 та хўжаликда ва Андижондаги 2 та хўжаликда шундай сабаблар билан ҳар сигирдан бор-йўғи 1000 килограммгача, Самарқанддаги 50 ва Андижондаги 14 хўжаликда эса 2000 килограммдан кам сут соғилди.

Жорий йилда аҳвол янада ёмонлашди. Самарқанд районини хўжаликларида дастлабки беш ойда говмишлар маҳсулдорлиги 255, Булунғурда 158, Хўжаободда 121 килограммга пасайди.

Бир қатор колхозлар, совхозлар ва районларнинг раҳбарлари хўжаликлараро корхоналарда гўшт етиштиришни ихтисослаштириш афзалликларидан кўз юммоқдалар. Андижон вилоятида ҳар йили қорамолларнинг 90 фоизи ёки 25—26 минг боши ихтисослаштирилган бўрдоқичилик хўжаликларини четлаб ўтган ҳолда гўштга топширилмоқда. Оқибатда катта миқдорда маҳсулот тайёрлаш имконияти бой берилаяпти. Хўжаобод районидаги «Ленинград», «Победа», «Ленинизм» жамоа хўжаликларида 78 бош сигир тирик вазни ўртача 290 килограмм, 214 бош ёш мол 320—360 килограмм ҳолида сўйилган.

Бу вилоятда хўжаликлараро корхоналар қувватидан ёмон фойдаланилаётганлигининг сабабларидан бири мустаҳкам озуқа базаси йўқлигидир. Бу ерда Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгашининг бўрдоқичилик комплекслари ва хўжаликлараро корхоналарига ер ажратиш тўғрисидаги 1985 йил 25 декабрдаги қарори бажарилмаяпти. Айни пайтда бундай корхоналарда ем-хашак етиштириш учун 1844 гектар ёки талабга нисбатан 4,4 минг гектар кам майдон бор. Избоскан районида эҳтиёждаги 1000 гектар ўрнига 269 гектар, Хўжаобод районида 2 минг гектар ўрнига 265 гектар ер мавжуд.

Паррандачилик комплекслари ва фабрикалари қувватларидан ҳам қониқарсиз фойдаланилмоқда. Ҳозирги вақтда бу Андижон паррандачилик бирлашмасида 49, Тошохур бройлер фабрикасида 51, Балиқчида 17, Хўжаободда 38 фоизни ташкил этади. Шу боисдан вилоятда ҳар йили қарийб 3 минг тонна парҳез гўшт кам олинмоқда.

Ҳар икки вилоятда ҳам тармоқни мутахассислар ва ўрта бўғин кадрлари билан таъминлаш бўйича етарли ишлар олиб борилмаётир, кўпгина жамоаларни махсус маълумотга эга бўлмаган кишилар бошқармоқдалар.

Жамоат чорвачилигини ривожлантиришда жиддий камчиликларга йўл қўйилаётганлигида вилоят ва районлар деҳқончилик-саноат уюшмалари ҳам айбдордирлар. Бу ташкилотлар чорвачилик маҳсулотлари етиштириш топшириқларини бажармаётган, сусткашликка, ўзибўларчиликка йўл қўяётган раҳбарларнинг фаолиятига одил баҳо бермаётирлар.

Мажлисда ушбу вилоятлар деҳқончилик-саноат уюшмаларининг чорвачилик соҳасидаги ишлари қониқарсиз деб топилди. Тармоқда аҳволни ўнглаш юзасидан бир қатор интизомий ва ташкилий чоралар кўрилди. Ҳар иккала вилоятда зарбдор соҳани қисқа муддатларда қолоқликдан қутқариш, мавжуд қувватлардан самарали фойдаланиш, раҳбарликни тубдан яхшилаш, наслчилик ва селекция ишларини кучайтиришга доир тадбирлар белгиланди.

ТАМАРАХОНИМ

Кўп миллатли совет санъати оғир жудоликка учради. СССР халқ артисти, СССР Давлат мукофотининг лауреати, ўзбек санъатининг шуҳратини бутун дунёга таратган Тамарахонимнинг юраги 86 ёшида уришдан тўхтади.

Тамара Артёмовна Петросянц — Тамарахоним 1906 йилда Фарғонада, ишчи оиласида таваллуд топди. У ўзбек совет театр санъати, қўшиқлари ва рақслари шаклланишининг бошида турган кишиларнинг биридир. Чуқур халқчиллик, оддийлик ва реаллик, гўзаллик ва туйғулар жўшқинлиги Тамарахоним санъатини томошабинлар кенг доираси учун жуда тушунарли қилган эди. Унинг концерт фаолияти халқлар дўстлиги ва қардошлигини мустаҳкамлаш ишига хизмат қилди.

Истеъдоди ва санъатга бўлган мислсиз муҳаббати туфайли Тамарахоним 13 ёшида саҳнага чиқди. У ишчилар ҳузурида ўзининг дастлабки концертларини берди. Балет мактабини тугатгач, 1922 йилда ўзбек артистлари гуруҳи таркибида биринчи марта гастролларга чиқади. Ўзбекистонлик ёш раққосанинг номи тез орада бутун мамлакатга кенг тарқалади.

Тамарахоним 1925 йилда Совет артистлари делегацияси таркибида Парижда ўтказилган жаҳон амалий санъати кўргазмасида, 1935 йилда Лондонда бўлган халқаро рақс фестивалида ўз с[..]катта муваффақия[..]амойиш этди.

У [..]да Москва шаҳр[..]илган биринчи ўз[..]ти ва санъати де[..]фаол қатнашди.

Ўзб[..]алет санъатинин[..]иши, балет макта[..]шкил этилиши ва[..]ўзбек балети — «[..]инг саҳналашти[..]Тамарахоним номи боғлиқдир. Санъа[..]ландом» балетида[..]ни ижро этган, муаллифи[..]ган ва уни саҳналаштир[..] эди.

[..]збекистон кўп миллат[..] санъатини тарғиб этишда [..]арахонимнинг хизмат[..]и каттадир. У ўзининг [..]н умри мобайнида фаол [..]церт фаолияти билан [..]улланди, қувончли кун[..]да ҳам, оғир даврларда [..] Тамарахоним ҳамма [..] ўз халқи билан бирга [..]и. У Улуғ Ватан уруши [..]арида ўзбек артистлари [..]церт бригадаси билан [..]аликда жангчилар ўрта[..] ўз санъати ва маҳора[..]ти намойиш этди ҳамда 1[..] тадан кўпроқ концерт [..].

[..]вет ҳукумати Тамара[..]нинг хизматларини [..] баҳолади. У СССР Д[..]т мукофотига сазовор б[..], Ленин, Меҳнат Қи[..]зил байроқ, «Ҳурмат белги[..] орденлари, медаллар би[..] мукофотланган, бир не[..]арта Ўзбекистон ССР О[..] Кенгаши депутати эт[..]айланган эди.

[..]қли артист, коммунист, ај[..] қалб ва сахий истеъдо[..]даси Тамара Артёмовна [..]росянц — Тамарахонимнинг ёрқин сиймоси халқ хо[..]тида ҳамма вақт сақ[..]ланолади.

И. Ш. Йўлдошев, Ш. [..]эсаидов, А. Ефимов, И. [..], А. Абдувоси[..]қов Икромов, Ҳ. Исамуҳаме[..]атова, А. Фозилбек[..]. Ҳошимов, Д. Шамшет[..]упов, А. Отажонов, Исмоилов, А. Муталов, [..]ов, Р. Ражабов, Э. [..]ндаров, Қ. Ҳаққулов, Б. Ҳ[..]Т. Шарипов, Б. Наз[..] Н. Ғойибов, Р. Ғуломов, [..]ов, Б. Қориева, М. [..]ов, О. Ёқубов, Ш. Абб[..]осо[..]дураҳмонова, Г. Изм[..]ва, С. Эшонтўраева, С. Қ[..] Миркаримова, З. [..]маджонов, Ҳ. Носирова, [..]в, О. Шомуротова

ФАБРИКА ДЎКОНИ

Шаҳрихонда маҳаллий шойи тўқиш фабрикасининг жамоаси ўз фирма дўконини очди. Дўконда хилма-хил халқ истеъмол моллари: газламалар, кийим-кечаклар, бошқа матолар бор.

ОРИЖДН АБАРЛР

ТОК[..]даги еттита саноа[..]вожланган етакчи мамлак[..] ва ҳукумат бош[..]арининг Лондонда ўтказил[..]енгашида Совет [..]фоқига ёрдам бериш м[..]осий мавзу бўлад[..]пония халқаро молия ма[..] Президенти, Япо[..]молия вазирининг собиқ [..]и Томомицу Оба [..]о Цусин агентлигининг билан суҳбатда ш[..]крни айтди. [..]гти мамлак[..]лари, деди у, Со[..]Иттифоқига иқтисодий [..]иш имкониятини, [..]тта муҳокама қиладила[..]улар СССР През[..]и Михаил Горбачев бил[..]шлари лозим бўла[..]Аммо улар бирон-бир ан[..]абул қилишлари а[..]маҳол. Унинг айтишича[..]а ҳал этилмаган [..]молар борлиги ва уларни [..]қилмай туриб м[..] мамлакатга молиявий[..]ишга киришиб б[..]лиги бунга ҳалақит бе[..]

•

ПЕКИ[..]Х. ва МХР ҳукумат[..]вакиллари бу ерда [..]ой — Монголия б[..]имзоладилар. Бу[..]кар иккала мамлака[..]чоа районлари Ў[..]аг дўстона алоқалар [..]о фойдали ҳамко[..]н кенгайтиришга к[..]ш. Битим[..]лардан[..] ҳар бир томоннинг [..]а районларида автомо[..] йўлларида саккизта [..]казиш бекатини очишга[..]кинчи битим эса Хитой [..]Монголиянинг чегара [..]онлари ўртасида автотр[..]рт қатновини йўлга [..]шга тааллуқлидир.

•

ҚОБУ[..]стон жумҳурия[..]г Президенти Нажибулла[..]фғонистон милл[..]Кенгаши (парламенти)[..]иклига биноан бай[..]лалчи жангчилар оналари[..]елцияси Қобулда [..]н бўлиб турибди. Шу дел[..] д пешволари била[..]ашди. Делегация аъзолари[..]рбобларга муро[..]этиб, фарзандларини у[..]йтишда, шунингде[..]фғонистонда ҳалок бўлган [..]н илган Совет аск[..]и қабрини топиш ва улар[..]оки Ватанга олиб [..]шда ёрдам бериш учун ўзинг[..]р обрў-эътибор[..]дан фойдаланишни илтимос[..]. [..]фғонистон жумҳ[..]и вақф ва ислом ишлари [..]ҳаммад Сиддиқ[..]оний ҳозир бўлган киш[..]омдан оналарнинг[..]сибатига чуқур ҳамдард[..]ҳо[..]этди ва ихтило[..]ар қўлида турган совет кини[..] қутқариш учун[..]ни бўлган ҳамма ишни қ[..] де[..]ваъда берди.

•

ВАШИ[..]. АҚШ ҳарбий-денгиз[..]чарининг ҳозирги Ироқ ва Қувайт соҳи[..]ақида сузиб юрга[..]а эсминецидан икки[..]Форс кўрфазининг [..] қисмида шу йилни[..]ргача [..] ёки ҳатто ке[..]лининг ўзигача жа[..]н соқчиликни давом эт[..] АҚШ марказий ҳа[..]гиз қўмондонлигини[..]ли Бирлашган [..]рликлари даги Дуб[..]нда шу[..]гани айтди[..]ка ҳарбий денгиз [..]к вакилининг хабар[..]шича, АҚШ бошчили[..]Қувайтни озод қилиш [..]идан «Саҳродаги бўро[..]рациясини амалга о[..]н кўп миллатли Итти[..] қатнашган мамлака[..]инг кемалари ҳозирг[..]Форс кўрфазининг шим[..]қисмида Ироқ қў[..]иб [..] 1200 тадан кўпроқ [..]и йўқ қилдилар. Уни[..]ларига қараганда, Фор[..]фазига ўтиладиган стра[..] аҳамиятга молик йўла[..]койланган яна камида [..]та минани қидириб [..] лозим.

•

ЛОН[..]Малининг собиқ [..]денти Муссе Траорега яқ[..]н мамлакатнинг [..]ҳукумати аъзолари Бамакода[..]а олинди. Соб[..]изидент шу йилнинг март о[..]йриб ташланган э[..]йтер агентлигининг Мали [..]маълумотига асо[..]б хабар қилишича, қамоққ[..]ан кишилар халқ[..]қариш муваққат ўтиш ко[..]таркибига кирган[..]р. Улардан бири — подполк[..]мар Диалло мил[..]авфсизлик маҳкамасининг [..]ектори лавозими[..]аллаган эди, яна бири — Анатол Са[..]нгаре[..]ий яраш Кенгашининг аъ[..]и. Ҳозирги в[..]тали жандармерияси штабининг бошлиғи Мака[..]либали ҳам ҳибсда сақланм[..]

•

НЬЮ-[..] Қўшма Штатлар[..] катта шаҳри — Н[..]да шу йилнинг бир[..]рагида жиноятчили[..]жаси кўп йиллар [..]да биринчи марта [..]илиги қайд этилди. [..]илнинг шу даврига [..]н шаҳарда 7,1 фоиз [..]иноят содир этилди. [..]илнинг биринчи чо[..]қотилликлар 10 фоиз, [..]ш 17 фоиз, талон-тор[..]фирибгарлик 13 фоиз,[..]иларча ҳужум қили[..]ари 9 фоиз, туна[..]ш 3,[..] камайган. Автомоби[..] олиб қочиш унча[..]п эмас — бор-йўғи [..] фоиз қисқарган. Поли[..]бошқармасининг м[..]ислари бу маълумот жуда эҳти[..] ёткорлик [..]ан шарҳлаб ҳозирча [..]зоқ муддат[..]ли [..]ил деб бўлмаслигин[..]кидладилар. Шун[..]дайсада, қотиллик, қа[..]роқча ҳужум қилиш ва вазиятларда талончили[..]лиш каби жиноятлар[..] камайганлиги шаҳар[..]ларида полициячилар[..]йганлиги ижобий сам[..]ерди, деб умид қилиш[..]н асос бўла олади. Ша[..]нг янги ҳокими Д. [..]ис амалга ошира бош[..] режанинг таркибий[..]и худди шундан ибор[..]дн. Соқчилар сони янги[..]мларни қабул қилиш[..]обига ҳам, бошқарма [..]илари сонини қисқарт[..] ва уларнинг ўрнига [..]атив ходимларни ишга[..]ш ҳисобига ҳам кўпа[..]лди.

(ТАСС).

Офат юз берган жойда

ДЎСТ КУЛФАТДА БИЛИНАДИ

Июннинг ўрталарида ёққан кучли ёмғир, дўл, жала ва сел қишлоқ хўжалиги экинларига жиддий зиён етказди. Деҳқонларимиз ташвишига ташвиш қўшди. Табиий офатдан зарар кўрган заҳматкашлар билан учрашиш ва суҳбатлашиш, жилла бўлса-да улар кўнглини кўтариш мақсадида Қувасойдаги Максим Горький номли жамоа хўжалигига йўл олдик. Идора олди одамлар билан гавжум. Вилоят, шаҳар ташкилотларининг вакиллари ҳам шу ерда экан.

Биринчи суҳбатдошимиз уруш ва меҳнат фахрийси Имомали ака Ражабов бўлди:

— 17 июндан 18 июнга ўтар кечаси қишлоғимизда бирор киши ухлагани йўқ, — дейди у. 17 июнь куни кеч соат олтилар атрофида шиддатли ёмғир ёғди. Ҳовли ва кўчаларда дарё бўлиб оқаётган сув одамлар дилига ғулғула солди. Ҳавф ўтди. Лекин кўзларга уйқу келмасди. Кечаси иккиларда яна жала қуйди. Кутилмаганда ёққан дўл мевазорларга қаттиқ шикаст етказди, узум бошларини узиб ташлади. Ёғингарчилик тонгга яқин тўхтади. Сув бир пахса бўйи кўтарилиб кўпгина уйларга шикаст етди. Томорқамизда пишиб етилган буғдой ва бошқа экинлар лойқа тагида қолди.

М. Рустамов — Хўжаликнинг қурилиш муҳандиси:

— Селдан Сўфон, Қарамкўл, Бўстон қишлоқлари аҳолиси энг кўп зарар кўришди. 268 та хонадонда аҳвол айниқса ёмон. Ҳозирча 32 та уй яшашга яроқсиз деб топилди. Дастлабки ҳисоб-китобларга қараганда табиий офат етказган зарар хўжалигимиз бўйича 4 миллион сўмни ташкил этади.

Шаҳар молия бўлимининг мудири Усмонали Ортиқовнинг таъкидлашича, молия ва давлат суғуртаси ходимлари уйма-уй, далама-дала юриб, аҳволни пухта ўрганишаяпти. Ҳадемай бу иш ниҳоясига етказилиб, одамларга кўрилган зарар қийматини тўлаш бошланади. Ҳозирча ҳар бир оилага 300 сўмдан нақд пул бериш кўзда тутилмоқда.

Қувасой шаҳар поликлиникаси мудири Ў. Тўланбоев, шаҳар санэпидстанцияси бўлим мудири М. Мирзаев бошчилигидаги шифокорлар юқумли касалликлар тарқа[..]нинг олдини олиш учун [..] қуйдириб ишлашаяпти, [..]рга тиббий ёрдам [..]иб, уларга тасалли [..] табиий офат [..]иш шта[..] ижроия комитети раисининг ўринбосари Сойибжон Тошпўлатовни Ильич номли давлат хўжалигидан топдик. У ёрдамга келганларни турли участкаларга юбориш билан банд эди.

— Ильич номли, М. Горький номли хўжаликлар табиий офатдан энг кўп зарар кўрди, — дейди у. — Офат «Шарқ юлдузи» хўжалиги ва райондаги хонадонларни ҳам четлаб ўтмади. Жиддий зарар кўрган оилалар 500 тадан ортиқ. 26 та уй умуман вайрон бўлган. Бундан ташқари фермалар, шийпон, омборхона, устахоналар сувга тўлган, деворлари қулаган. 50 километрлик ички йўллар, 1.3 километр узунликдаги ариқлар ишдан чиқди. Шаҳар бўйича кўрилган зарар 15 миллион сўмдан зиёд, деб тахмин қилинмоқда.

Меҳр-оқибат дўст бошига кулфат тушганда билинади. Селдан жабр кўрган оилаларга дастлабки ёрдам етиб келди. Қувасойликлар 10 тонна ун, бир тонна гуруч, 120 минг дона пишиқ ғишт, 100 тонна цемент, уч минг дона шифер, 50 тонна алебастр ва бошқа қурилиш материалларини қабул қилиб олдилар.

Шаҳарга қарашли «Пахта учун», Турк маҳалла, Валик, Пастки Валик қишлоқларида аҳвол мураккаб. Хосиятхон Юнусованинг иккита уйи ва айвони сел зарбидан яроқсиз ҳолга келибди. Қўни-қўшни, қариндош-уруғ тўпланиб, уч фарзанди билан тул қолган Хосият опага кўмаклашишаяпти. 1-Май ва Абдулла Эшматов кўчаларида табиий офатдан зарар кўрмаган бирорта хонадон қолмади ҳисоб. Молхона ва айвонлар қулаган. Мунаввар Абдуҳолиқованинг турмуш ўртоғи бир ҳафта олдин бандаликни бажо келтирган эди. Сел оила ташвишига ташвиш қўшди. Эл-юрт, жамоатчилик жафокашларни оғир кунда ёлғизлатиб қўйишмади. Уйларини, буюмларини, ширин сўзларини улардан аяшмади. Мунаввар опа хонадонига янги уй қуриб бериш кўзда тутилаётганини эшитиб, мамнун бўлдик.

— Қишлоқларимизда селдан зарар кўрмаган хонадон жуда кам, — дейди Ильич номли давлат хўжалиги директорининг ўринбосари Асқарали Раҳмоналиев, — 800 гектар майдондаги экинлар пайхон бўлди. 15 та уй яшашга бутунлай яроқсиз. Умуман, ёмғир ва селдан 4,5 миллион сўмдан зиёд моддий зиён кўрдик. Одамларимиз кайфияти[..] кўтариш учун оталиқ та[..]лот, вилоят давлат таъминоти идораси жамоаси жуда катта ёрдам кўрсатмоқда.

Дўст билан обод уйинг... Биз бугун ана шу мисралар ҳаёт ҳақиқати билан йўғрилганига яна бир бор ишондик. Ўш вилояти Новқат райони вакиллари қувасойликлардан ҳол сўраш учун етиб келдилар. Чапаев номли жамоа хўжалиги бошқарувининг раиси Қирғизбой Асқаров, Чашма сой қишлоқ Шўроси раиси Хайрулла Маматҳалимов ва иккиуч киши хонадонма-хонадон юриб, одамларга далда беришаяпти.

— Табиий офат юз берганини телевизорда кўриб, йўлга чиқдик. Ҳозирча ёрдам тариқасида уч минг сўм пул бердик. Энди техника ва ишчи кучи юбормоқчимиз, — дейди Қ. Асқаров.

Қувасойлик ва новқатликлар ўртасида азалдан борди-келди мавжуд. Улар ўртасидаги дўстлик ришталари мустаҳкамлиги оғир кунларда яна бир бор синовдан ўтаяпти.

Ҳосият опанинг уйида ишлаётганларнинг тўрт нафари қирғизистонлик эканлигини айтишди. Куёвининг ўртоқлари қалб амри билан ҳашарга келишибди. М. Мирзаев, Т. Омонов, А. Абдувалиев, Т. Маматовлар ҳимматига офаринлар айтдик.

Табиий офат оқибатларини тезроқ тугатиш, аҳолига ёрдам уюштириш бўйича Фарғона вилояти комиссияси раиси, вилоят Кенгаши ижроия қўмитаси раиси Н. Ҳ. Раҳимов раҳбарлигидаги мутахассислар, қурувчилар, савдо, медицина ходимлари катта ишларни амалга оширяптилар. Биргина Фарғона районида 6 минг 568 гектардан зиёд пахта майдонлари селдан зарарланган, шундан 510 гектари яроқсиз ҳолга келиб қолган. 631 гектардаги маккажўхори ва 613 гектардаги сабзавот экинлари пайхон бўлди. Бундан ташқари 16 та ферма, 4 та товуқхона, 4 та мактаб биноси, 8 та канал издан чиқди. 357 та турар-жой бинолари вайрон бўлди. Айни дақиқаларда райондаги Димитров номли, Охунбобоев номли, К. Маркс номли, «Ленинград», «Иттифоқ» жамоа хўжаликлари меҳнаткашлари бир тан, бир жон бўлиб табиий офат оқибатларини бартараф этиш учун курашмоқдалар. 273 та культиватор, қўшимча техникалар ғўза қатор ораларига ишлов бериш, озиқлантириш учун сафарбар этилган. Сел туфайли қишлоқ хўжалик экинларига етган зарар 3 миллион 265 минг сўмни ташкил этди. Бундан ташқари жамоа хўжаликларига қарашли кўплаб бинолар, иншоотлар, инженерлик коммуникациялари жиддий шикастланди. Умуман район бўйича кўрилган жами зарар 9 миллион 511 минг сўмни ташкил этмоқда.

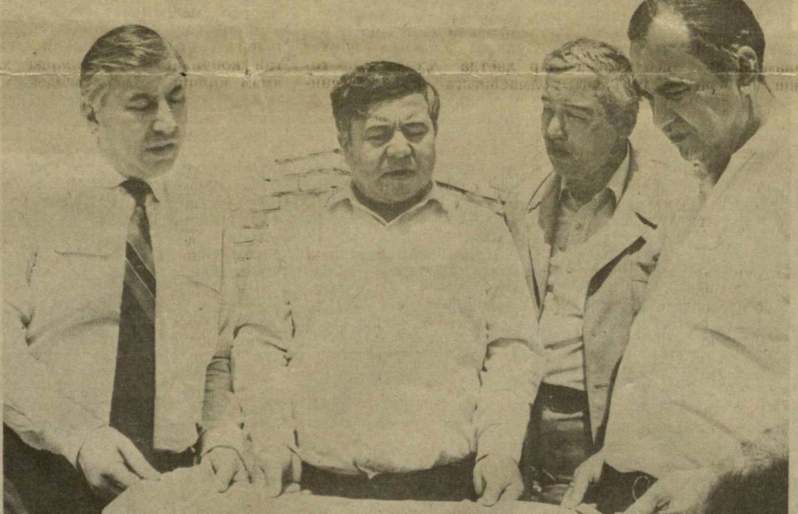

СУРАТЛАРДА: 1. Фарғона вилояти ижроия комитетининг раиси Н. Х. Раҳимов (чапдан иккинчи) Тожикистон ССРнинг Хўжанд вилоятидан ёрдамга келган қурувчилар вакиллари билан галдаги ишлар хусусида маслаҳатлашмоқда. 2. Кучли жала ва сел қолдирган нохуш асорат.

Л. КИМ олган суратлар.

Шу кунларда қайси бир хўжаликни кезманг, шижоатли меҳнатнинг гувоҳи бўласиз. Қурувчиларнинг қўли-қўлига тегмайди. Юк ортган машиналарнинг кети узилмайди. Димитров номли колхознинг «Шарқ ҳақиқати» кўчасида қурилиш ишлари авжида.

Тожикистон жумҳуриятининг Хўжанд вилоятидан келган меҳмонлар билан танишдик. Вилоят агросаноат комитетининг раиси Маъруфжон Орипов, Хўжанд шаҳар партия комитетининг биринчи котиби Олимжон Ҳасанов, Конибодом шаҳар партия комитетининг биринчи котиби Юнусжон Ёдгоров ўртоқлар хонадонма-хонадон юриб, одамлардан ҳол-аҳвол сўрашяпти. Улар табиий офат ҳақида эшитишлари биланоқ етиб келишган экан.

Димитров номли колхоздан қайтаётганимизда бир аёл келиб қолди. Исми Зокия, фамилияси Нурматова экан. Водил қишлоғининг Пушкин кўчасидаги 16-уйда истиқомат қилади. Пенсионер.

— Мен, — дейди Зокияхон ая, — димитровликлар селдан жиддий зарар кўришганини эшитиб, кечаси билан ухлай олмадим. Янги тиккан кўрпамни, кийим-кечак, чой, қанд, нон ҳамда 50 сўм пулни уларга атадим.

Зокияхон ая келтирган нарсаларини колхознинг «Шарқ ҳақиқати» кўчасида бошпанасиз қолган, ҳозирги кунда кўчма уйда яшаётган 87 ёшли Улуғ Ватан уруши ногирони Турғунбой ота Каримовга топширди. Миндонликлар бошларига оғир кун тушганда ҳамдардлик билдириб, беминнат ёрдам кўрсатаётган дўстларидан беҳад мамнундирлар. Қаторда норинг бўлса, юкинг ерда қолмайди, дегани шу-да!

И. АШУРОВ,
«Коммуна» мухбири.

А. ТУХТАСИНОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ШИКОЯТ, ХАТ ВА МАЪМУРИЙ ОРГАНЛАР БЎЛИМИНИНГ МАХСУС САҲИФАСИ № 4

ЭЛ ИШОНЧИ МУҚАДДАС

Қаердаки қонун чегарасидан тойиб кетилдими, тамом. Уни ўнглаб олгунча кўп вақт керак. Жумҳуриятимиз Адлия вазирлиги ва унинг адлия бошқармалари ҳамда бўлимларида аҳвол қандай! Қабул қилинган қонунлар ҳаммага ҳам бирдай тушунарлими! Улар ижроси-чи! Баъзан қариялар, ёшлар, ногиронлар ва оддий фуқаролар ўз ҳақ-ҳуқуқларини маҳаллий идоралар — социал-таъминот бўлимлари, шифохоналар, корхона ва бошқа муассасаларнинг раҳбариятлари томонидан камситилаётганлиги ҳақида кўплаб шикоят хатлари йўллашади. Хўш, бу қонунни менсимасликми ёки уни тушунмасликми!

Ўзбекистон ССР адлия вазири Муҳаммад — Бобир Мажидович МАЛИКОВ билан бўлган суҳбатимиз чоғида ана шу чигалликларни ечишга ҳаракат қилдик.

— **Бобир ака, Адлия вазирлигининг асосий вазифалари нималардан иборат?**

— Адлия вазирлигига қарашли муассасалар олдида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа ташкилотларнинг фаолияти билан узвий боғлиқ бўлган қатор вазифалар бор. Вазирлигимизнинг асосий фаолияти қонунийликни таъминлаш, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва гражданларнинг ҳуқуқ ва талабларини ҳимоя қилишдир. Аниқроқ қилиб айтадиган бўлсак, у Қорақалпоғистон АССР Олий суди, вилоят судлари, шаҳар ва район халқ судларининг фаолиятига ташкилий жиҳатдан раҳбарликни амалга оширади. Халқ хўжалигидаги ҳуқуқий ишларга дастурий раҳбарликни таъминлайди, фуқаролик ҳолатларини қайд қилиш органлари, адвокатура ва нотариуслар орқали аҳолига ҳуқуқий хизмат кўрсатади. Республикамиздаги ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар томонидан аҳоли ўртасида олиб бориладиган қонун тушунтириш ишларини, шунингдек, уларнинг матбуотда иштироки, радио ва телевидениеда амалга оширилиши лозим бўлган ҳуқуқий тарғибот масалаларини мувофиқлаштириб туради. Тошкент суд-экспертизаси илмий-текшириш олий илмгоҳи фаолиятига умумий раҳбарликни амалга оширади. Булар Адлия вазирлиги олдида турган вазифаларнинг қисқа тавсифидир.

Шуни алоҳида таъкидлашим лозимки, Ўзбекистон ўз сиёсий ва иқтисодий мустақиллигини таъминлаш йўлига ўтган экан, бу йўналишда Адлия вазирлигининг ролини, мавқеини мустаҳкамлаш зарурияти келиб чиқади. Давлат, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, қонунийликни таъминлаш соҳасида ҳуқуқий сиёсатни амалга ошириш бўйича Адлия вазирлигининг ваколатларини кучайтириш зарур. Менимча, шу мақсад йўлида мақбул бўлган энг қисқа муддат ичида вазирликнинг ҳуқуқий ҳолатини (мақомини) қайта кўриб чиқиш керак. Бизнингча, қуйидаги янги вазифалар бунга асос бўлади:

Адлия вазирлиги жумҳуриятимизда ягона ҳуқуқий сиёсатни амалга ошириш, да ҳуқуқни муҳофаза қилувчи барча органларнинг фаолиятини мувофиқлаштириб туриши лозим;

иккинчидан, ҳуқуқий ахборотни амалга ошириш, унинг компьютер тизимларини яратиш ва шу ишни жумҳуриятимизда мувофиқлаштириш;

учинчидан, Ўзбекистон ССРнинг, шунингдек фуқароларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига у ёки бу даражада тегишли бўлган барча маром ҳуқуқий актларни текширувдан ўтказиш ва бундай актларни давлат рўйхатига олиш;

тўртинчидан, бозор иқтисодиётига ўтиш билан боғлиқ бошқа иттифоқдош жумҳуриятлар, шунингдек, чет эл давлатлари билан жумҳуриятимиз ўртасида келиб чиқадиган айрим ҳуқуқий низоларни қонуний ҳал этиш. Ўйлайманки, Адлия вазирлигининг фаолиятини ана шундай янги мазмун билан бойитиш мамлакатимизда ҳам, жумҳуриятимизда ҳам ҳуқуқий давлатни барпо қилиш жараёнида юзага келган долзарб вазифаларни тезроқ ечишга хизмат қилади.

— **Тўғри, жамиятимиз ҳуқуқий давлат сари юз тутмоқда. Бу жараёнда Адлия вазирлиги жуда фаол бўлмоғи керак. Бироқ, ҳозирги «қонунлар жанги»да негадир вазирлик бирмунча чеккароқда турганга ўхшайди. Шундай эмасми?**

— Унчаликмас. Маълумки, «ҳуқуқий давлат» тушунчаси энг аввало, инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари мужассамидир. Қонунчилигимизда инсон ҳуқуқларини тадбиқ этиш ва албатта ҳуқуқий давлат қуриш ғояси ҳамда амалий ишлари билан узвий боғлиқ. Вазирлигимиз бу соҳада катта иш қилиш лозим. Ходимларимизнинг иштирокида кўплаб қонунлар ва ҳукумат қарорларининг лойиҳалари тайёрланди. Менимча, Адлия вазирлиги қонун ва маром актлари лойиҳаларини тайёрлаш бўйича Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши ва ҳукуматимизнинг асосий ишбилармон ҳаракат органи бўлиб қолиши зарур. Бизда қонун лойиҳаларини тайёрлашда кўпинча юқоридан берилган топшириқлар асосида иш юритилади. Афсуски, ўз тузилишида махсус бошқармаси бўла туриб, вазирлик қонун чиқариш ташаббусига эга эмас. Ўйлайманки, вазирликда бундай ҳуқуқ бўлса сиз айтаётган жараёнда, унинг фаол иштирок этиши ва мавқеини янада оширишга хизмат қилади.

— **Кейинги икки йилда СССР халқ депутатларининг бир йўла тўртта съезди ўтди. Бу съездлар жамиятдаги қалашиб ётган муаммоларни ҳеч бўлмаса маълум бир қисмини ҳам ҳал этолмаяпти. Кўплаб қонунлар қабул қилинмоқда. Бироқ улар ҳаётда ўз ўрнини топмай «осилиб» қолаётир. Бунинг сабаблари нимада?**

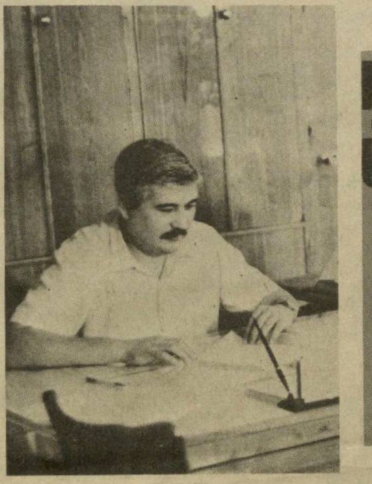

— СССР халқ депутатлари съезди, СССР Олий Кенгаши томонидан юздан ортиқ қонунлар қабул қилинди. Уларнинг барчаси «ишламаяпти» деб хулоса қилиш нотўғри бўлур эди. Лекин кўпчилик қонунлар, сиз айтгандай, «ҳаётда ўз ўрнини» тополмай турибди. Бунинг сабаби нимада? Менимча, қонун ишлаб чиқиш услубининг такомиллаштирилмаганида. Илгари қонунлар фақатгина маҳкамаларда қабул қилинганди, (буни яқинда «маҳкамадаги субъективизм» деб айтаётган эдик). Биз ҳозир бундай субъективизмни «парламентдаги субъективизм»га айлантириб юбормаяпмизми? Мен қонун тайёрлаш жараёнининг кенг демократик асосда ва ўз ишининг билимдонлари томонидан амалга оширилиши тарафдориман. Аммо, минг афсуски, қабул қилинган қонунларнинг қанчалик ҳаётий эканлигига баҳо бергувчиларнинг асосий қисми ҳуқуқшунослик илми ва тажрибасидан йироқ кишилардир. Шу боис сўнгги йилларда қабул қилинган ўнлаб қонунлар муаллақ бўлиб қолди.

Ахир, қонун яратиш ишларини мувофиқлаштириб туриш керак. Марказ ва жумҳуриятлар ўртасидаги «қонунлар жанги»ни кўринг. Ўйлайманки, ҳеч кечиктирмай туриб Иттифоқ миқёсида ҳам, жумҳурият миқёсида ҳам «Қонунлар тўғрисида қонун» қабул қилиб, қонун лойиҳалари тайёрлашнинг қатъий тартибини ва қабул қилинишининг аниқ қоидаларини яратиш керак. Бу жуда муҳим муаммо. Бунинг учун Олий Кенгаш, унинг қўмиталари ҳузурида қонунларнинг дастлабки лойиҳаларини ишлаб чиқувчи кучли аппарат тузиш лозим. Унинг вазифасини юқорида айтганимдай, Адлия вазирлиги бажариши мумкин.

Бундан ташқари қонунлар ҳаётда ўз ўрнини тополмаслигига қабул қилинган қонунларни ҳаётга тадбиқ қилиш воситаларининг бўшлиги, айрим ҳолларда эса унинг йўқлиги ҳам сабабдир. Шунингдек, ўша қонунларда уларнинг иқтисодий, социал-миллий ва бошқа асослари яратилмаяпти.

— **Шунга доир бир неча мисоллар айтсангиз.**

— СССР Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги СССР Қонунини, аниқроғи, президентлик системасини жорий этиш тўғрисидаги қонунни олиб қарайлик. Яъни СССР Олий Кенгаши — мамлакат Президенти — Федерация Кенгаши — СССР Министрлар Маҳкамаси — бўғинидаги вазифаларни юқоридаги қонун аниқ белгилаб бера оладими? Ёки жамиятимизнинг иқтисодий базисини яратувчи қонунлар, Ер қонунчилиги Асослари, ижара тўғрисида, мулкчилик тўғрисида, кооперация тўғрисидаги ва шунга ўхшаш бир қатор қонунларни олиб қаранг. Ушбу қонунлар қабул қилинди-ю лекин ҳанузгача Ўзбекистон ҳудудида Иттифоққа тегишли ёки жумҳуриятга тегишли мулкларни қандай қилиб ажратиш керак, деган саволга жавоб топилмади. Шунингдек, маҳаллий ҳокимият ва бошқарув органларига тегишли бюджет ҳуқуқлари, фуқароларга хусусий мулк сифатида берилиши мумкин бўлган жойлар аниқлаб берилмаган.

— **Қабул қилинган қонунларга маҳаллий ҳокимият ва бошқарув органлари ҳамда жамоат ташкилотлари амал қилиши тўғрисида нима дея оласиз?**

— Аччиқ ҳақиқатни тан олиш зарур. Қабул қилинган қонунларга жойларда амал қилиш кўнгилдагидек эмас. Нима қилмоқ керак? Қонунларнинг амал қилиниши юзасидан назоратни кучайтирмоқ керакми ёки уларни маҳаллий ҳокимият ва бошқарув органлари, жамоат ташкилотлари, фуқаролар ўртасида чуқурроқ тушунтирмоқ зарурми? Албатта, иккаласи ҳам даркор. Ишни қай биридан бошламоқ керак? Қабул қилинган қонунлар таъсирсизлиги сабаблари таҳлили шуни кўрсатдики, уларни кўпчилик яхши тушунмайди. Оқибатда ўша қонунлар қуруқ шиорга айланиб қолаётир. Бу фикрларни муштарийларимизнинг ёдида бўлса, мен рўзномангизнинг «Қонун номи билан» саҳифасининг дастлабки сонида айтган эдим.

Бу осонгина ечиладиган масала эмас. Муаммо таҳлилини давом эттириб, шуни айтишим керакки, Олий Кенгаш жумҳуриятимизда давлат ҳокимиятининг олий органи, биламизки, ҳар қандай ҳокимият органининг иккита асосий вазифаси бор: бири — қонун чиқариш, иккинчиси — назоратни амалга ошириш. Хўш, ана шу ишлар Олий Кенгаш томонидан қандай бажарилмоқда? Албатта, биринчи функцияси у ёки бу даражада қониқарли равишда бажарилаётир. Иккинчиси ҳақида ҳам шу хулосани айта оламизми? Афсуски, йўқ. Фикримча, Олий Кенгаш ўзининг назорат қилиш ҳуқуқига асосланиб, бундай фаолиятини кучайтириши зарур. Гап фақат қонунлар ёки йирик бир дастур тўғрисида эмас, балки Олий Кенгаш томонидан вазирликлар, идоралар, шунингдек, бошқа давлат органларига берилган аниқ топшириқларни қандай бажарилаётганлигини назорат қилиш устида бораяпти.

Дейлик, нарх-навонинг оширилиши натижасида келиб чиққан мураккаб вазият ёки бўлмаса бир қатор муҳим қонунлар, жумладан, мулкчилик тўғрисидаги, ер тўғрисидаги қонунларни жойларда қандай амалга оширилаётганлиги Олий Кенгаш сессиясида муҳокама қилиндими? Бозор иқтисодиётига ўтиш даври кўрсатиб турибдики, айрим жойларда жумладан, сиз айтаётган органларда ҳам қонунлар очиқдан очиқ «оёқ ости» қилинмоқда. Уларнинг ижроси жуда паст.

Табиийки, бундай шароитда энг аввало Олий Кенгаш, унинг депутатлари қонунларни ижро этишда намуна бўлишлари керак. Яқинда узоқ муҳокамадан сўнг «СССР халқ депутатларини чақириб олиш тартиби ҳақида»ги СССР қонуни қабул қилинди. Энди улардан сайловолди дастурларининг қандай бажараётганликларини сўраб-суриштириш лозим. Маълумки, СССР халқ депутати ёки Ўзбекистон ССР халқ депутати, қай бири бўлишидан қатъий назар, улар сайловга номзодларини қўйишганда сайловчилар ҳузурида каттадан-катта ўз дастурлари билан чиқишганди. Бундан ташқари улар сайловчилари берган наказларни қай даражада бажаришмоқда? Хуллас, сайловчиларининг ишончини оқлашмоқдами? Масалани шу тарзда қўядиган бўлсак, муаммонинг чигали бирмунча ечилади. Депутат фаолияти ҳам аниқ баҳоланади.

Келгусида вужудга келадиган шароитни ҳисобга олиб, балки бизда ҳам бошқа ривожланган давлатлардаги каби депутатлик фаолиятини ва шунга ўхшаш давлат хизматидаги фаолиятни «тадбиркорлик» фаолияти билан қўшиб олиб бормаслик тўғрисида қонун қабул қилиш керакдир. Шундай қилмасак, келажакда жуда хунук ҳолатлар келиб чиқиши мумкин. Ахир, эл ишончи муқаддасдир. Уни оқлаш эса чинакам бахт!

Жумҳурият прокуратурасида

ХАТГА ЭЪТИБОР КЕРАК

Жумҳурият прокуратурасининг яқинда бўлиб ўтган ҳайъат йиғилишида прокуратура органларида фуқаролардан тушган шикоят ва арзномаларни кўриб чиқиш ҳамда фуқароларни қабул қилишга доир жиддий масалалар муҳокама этилди. Муҳокама чоғида жумҳурият прокуратурасида меҳнаткашларнинг шикоятлари, хат ва таклифлари ҳамда арзномаларига эътибор кучайтирилганлиги туфайли фуқаролардан тушаётган хатлар ўтган йилларга нисбатан камайганлиги қайд этилди.

Бироқ бу борада Тошкент шаҳри, ҚҚАССР, Самарқанд ва Қашқадарё вилоят прокуратураларида аҳвол бирмунча жиддий эканлиги кўрсатиб ўтилди. Мазкур вилоят прокуратураларида шикоят хатлари жойида ва ўз вақтида ҳал этилмаётганлиги туфайли фуқаролар юқори идораларга кўплаб арзи-ҳол қилишмоқда. Бундай салбий ҳолатларни бартараф қилиш, шунингдек, бу борадаги ишларни оқилона ташкил этиш ва уларнинг ижроси устидан назоратни кучайтириш зарурлиги юзасидан жумҳурият прокуратурасининг шикоят хатлари билан ишлаш ва фуқароларни қабул қилиш бўлими бошлиғига ҳамда бошқа тармоқ раҳбарларига қатъий топшириқлар берилди.

МИНИСТЕРСТВО СВЯЗИ СССР СРОЧНАЯ ТЕЛЕГРАММА

ТОШКЕНТ ШАҲРИ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32-УЙ
"ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ" РЎЗНОМАСИ МУҲАРРИРИ
ЎРТОҚ Н.ЁҚУБОВГА

РЎЗНОМАНГИЗ САҲИФАЛАРИДА ЖУМҲУРИЯТИМИЗ ҲАЁТИНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ ВА ҲУҚУҚҚА ДОИР МАСАЛАЛАР КЕНГ ЁРИТИЛАЁТГАНЛИГИНИ ЭЪТИБОРГА ОЛИБ, ЖУМҲУРИЯТ ПРОКУРАТУРАСИ ОРГАНЛАРИ ХОДИМЛАРИДАН 100 КИШИ 1991 ЙИЛНИНГ ИККИНЧИ ЯРИМ ЙИЛЛИГИ УЧУН "ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ"ГА ОБУНА БЎЛДИЛАР.

ЯНА ШУНИ МАЪЛУМ ҚИЛАМИЗКИ, ПРОКУРАТУРА ХОДИМЛАРИНИНГ БУ РЎЗНОМАГА ЁППАСИГА ОБУНА БЎЛИШИ ДАВОМ ЭТМОҚДА.

ЎЗССР ПРОКУРАТУРАСИНИНГ МАТБУОТ
МАРКАЗИ РАҲБАРИ Ф.ҚИЛИЧЕВ.

Жумҳурият Олий судида

ҲУКМ ЎЗГАРТИРИЛМАДИ

Яқинда жумҳурият Олий суди босқинчилик ва одам ўлдиришда айбланиб Фарғона вилоят судининг ҳукми билан турли жазога маҳкум этилган Х. Ҳасанов, А. Қурбонов, И. Мирюнусов, И. Назиров ва О. Бойматовларга тегишли жиноят ишини кассация тартибида кўриб чиқди.

Айбланувчилар гуруҳ бўлиб босқинчилик йўли билан Қўқон шаҳрида истиқомат қилувчи фуқаро Анвар Мамадаминовнинг хонадонига кириб, унинг турмуш ўртоғи Насибахон Мамадаминова ва (Анварнинг) укаси Равшан Мамадаминовларга тегишли умумий миқдори 32 минг 984 сўмлик қимматбаҳо мол-мулкларини ўғирлашган. Жиноий гуруҳ аъзоларидан Адҳам Қурбонов билан Йўлдош Мирюнусовлар эса жиноят изларини яшириш мақсадида хонадон эгалари Анвар ва Насибахон Мамадаминовларга пичоқ уриб, ўлдирганликда айбланганлар.

Фарғона вилоят суди жиноятчилардан А. Қурбонов ва И. Мирюнусовларни ўлим жазосига, Х. Ҳасановни 15 йил, И. Назировни 10 йил, О. Бойматовни 8 йилга озодликдан маҳрум этганди.

Суд ҳайъати жиноятчиларнинг жиноятни содир этишдаги хатти-ҳаракатларини қайта баҳолаб, И. Назиров ва О. Бойматовларининг жиноий ҳаракатларини Ўзбекистон ССР Жиноят кодексининг 127-моддаси 2-бандидан шу кодекснинг 126-моддаси 3-бандига қайта квалификация қилиб, уларнинг мол-мулкларини мусодара этишга ҳамда Назировни 8 йил, Бойматовни 7 йилга озодликдан маҳрум қилишни лозим топди. Шунингдек, ўғирлик ва одам ўлдиришда айбланган Х. Ҳасановга 15 йил қамоқ жазоси, А. Қурбонов билан И. Мирюнусовларга нисбатан чиқарилган ўлим жазоси ўзгаришсиз қолдирилди.

У. НАБИЕВ,
Ўзбекистон ССР Олий Судининг жиноий ишлар бўйича судлов ҳайъати раиси.

Кейинги йилларда халқ хўжалигининг турли тармоқларига турли маркадаги автотранспортларнинг кириб келаётганлиги, ҳамда кўплаб хонадон соҳибларининг енгил автомашиналар сотиб олаётганлиги қувончли албатта. Бироқ бу ўз навбатида давлат автоинспекцияси ходимлари зиммасига катта масъулият ҳам юклайди.

Юзлаб автомашиналарнинг техник хавфсизлигини кўздан кечириш, қоидабузарларни тартибга солиш осон иш эмас. Биргина Жиззах вилоятидаги Дўстлик районидаги районлараро Давлат автоинспекцияси бўлими ҳар ойда 600 га транспортни рўйхатдан ўтказади. Шунингдек, автомактабларда малакали шафёрлар тайёрлаш ишига ҳам бош-қошлик қилади. Ҳар ойда ҳайдовчиликка ўқиган 800 нафар фуқародан имтиҳон олинади. Қисқаси ГАИ ходимларининг ҳам ўзларига яраша ташвиш ва қувончлари бор.

СУРАТДА: Районлараро ГАИ бўлими бошлиғи, милиция капитани Илҳом Каримов ҳайдовчилардан йўл ҳаракати хавфсизлиги бўйича имтиҳон олаётган пайт акс эттирилган.

У. ҚЎШВОҚОВ олган сурат.

СОҲИЛДАГИ ҚОТИЛЛИК

Йилдан-йилга суви тортилиб бораётган Ғузор дарёси ёғингарчилик кезларидагина тўлиб-тошиб оқади, холос. Аммо, бу сафар дарёга ёмғир эмас, инсон қони томчилади. Мардтепа даштлари бу гал лолақизғалдоқлардан эмас, инсон қонидан шафақ тусига кирди...

...Байрам арафаси эди. Боймўмин ака тўсатдан бозорга тараддудланиб қолди. Тугунчадан унинг оҳорлик кўйлагини узатаётган хотини Ҳайитгулга ўз хурсандчилигини яширолмади:

— От олгали кетаяпман, хотин! Кўпдан бери бир улов орзу қилиб келаман. Рўзғорга от зарур. Болаларимиз худога шукр, бўй етиб қолган. Мен минмасам, ана ўғлим Йўлдош минар, бўлмаса укалари...

— Чияли бозорига ҳали икки кун бор-ку? — ўзбек аёлларига хос ҳаё билан сўради Ҳайитгул опа кўнгли алланечук хавотирликни туйгандай. — Бунча шошилиб...

Боймўмин ака брезинт этигининг қўнжидан қўш қўллаб тортиб кияркан, ўрнидан енгил қўзғолди.

— Ғузор томонларга бир ўтиб айланиб келмоқчиман. Ниятим от хонадонимизга байрам арафасида кириб келсин. Бунинг хосияти кўп. Кеч қолсам хавотирланманглар... У томонларда танишларим кўп. Биласан, биттаси Бўривой Бозоров. Олдин ҳам бир-икки меҳмон бўлганман. Ўшалар ёрдам беришар. Бўривой отнинг тилини билади.

Ҳайитгул опа эрига эътироз билдиришни эп кўрмади. У шу тобда умр йўлдошининг сўзларини сўнгги бор тинглаётганини, ёстиқдошининг қотили эса, шу тобда у меҳр билан тилга олаётган ўша эски «таниши» Бўри Бозоров бўлиб чиқишини минг афсуски билмасди.

Ғузор район Куйбишев номли совхозда истиқомат қилувчи Бўри Бозоровнинг «Тушунтириш хати»дан:

«...1936 йилда туғилганман. Маълумотим ўрта. 9 нафар фарзандим бор. Партиясизман. Илгари судланмаганман. Саволларга қуйидагича жавоб бераман: ҳақиқатан, 4 ноябрь куни тушликдан ўтиб ўғлим Норқобил билан от олгали мол бозорига бордик. «Партсъезд» колхозидан келган оқ байтални савдолашаётган маҳалимизда чироқчилик эски танишим Боймўмин билан кўришиб қолдик. У мендан от сотиб олишда кўмаклашишимни сўради. Оқ байтални савдолашдик, лекин отнинг гавдаси Боймўминга ёқмади. Сўнг бозорга бир майда тойчоқ оралади. Унга ҳам харидор бўлдик, аммо, савдомиз пишмади. Кейин эса...».

Айтишларича, инсон ёруғ оламга келган сонияданоқ унинг бир елкасидан фаришта, иккинчисидан эса шайтон ўрин олармиш. Фаришта кишини эзгуликка чорласа, шайтон аксинча уни доимо фожиага қўл уришга ундаркан. Ана шу сонияларда ҳам шайтон гўё сергак тортиб Бўри Бозоровнинг кўнгил қатига қўл солгандек бўлди: «Бу танишингни чор атрофда сендан ўзга одам танимайди. От олгали келибдими, демак, қўйнида пул тўла қопчиғи ҳам бўлса керак. Фурсат келганда фойдаланиб қолмайсанми? Уни қара... Содда, кўнгилчан, бўш-баёв одам. Сизлар эса икки киши. Ўғлинг Норқобил ҳам нордай бақувват. Ўғлингни бунга кўндирсанг, бас...».

Ғузор район Куйбишев номли совхозда истиқомат қилувчи Норқобил Бозоровнинг «Тушунтириш хати»дан:

«1963 йилда туғилганман. Комсомол аъзосиман. Илгари судланмаганман. Уйланмаганман. Маълумотим ўрта. Қарши шаҳар ХРС-7 ишчисиман. Содир бўлган воқеага чин кўнгилдан пушаймонман, ўз ихтиёрим билан қуйидаги кўрсатмаларни бераман. Ҳақиқатан, 4 ноябрь куни отам билан мол бозорига бордик. У жойда ҳар замон-ҳар замонда бизникига келиб-кетиб юрадиган Боймўмин акани учратдик. У отамдан от сотиб олишга ёрдам беришни сўраб ёнида қанчадир пули борлигини айтди. Аммо савдо пишмади. Сўнг кеч соат олтиларга яқин бозордан ташқарига чиқдик. Отам танишига бизникига меҳмон бўлиб кетинг деб айтди...».

Кеч бўлиб қолганлиги боис Боймўмин ака Бўри Бозоровнинг бу «таклифи»ни қувониб қабул қилди. Аммо, у бу фурсатда боши узра қисматининг рутубатли булутлари босиб келаётганлигини, ҳаётининг шами сўнгги бор липиллаётганини сезмаганди.

Айбланувчи Норқобил Бозоровнинг видеомагнитафонга ёзиб олинган савол-жавобидан:

— Айбланувчи Норқобил Бозоров? Сизни қотилликка ундаган воқеа хусусида нима дейсиз?

— Боймўмин Нуржавовнинг ёнида пули борлигини билгач, отам мени четга тортди. «Бир овлоқ жой топиб кел. Уни алдаб бориб ўлдириб пулини оламиз, деб айтди. Сув ичиб келиш баҳонасида. Ғузор дарёси бўйлаб кетдим ва Мардтепа қишлоғи яқинидаги жарликни кўзим остига олиб орқамга қайтдим. Отамга имо қилгач, у Боймўмин Нуржавовни «юринг яқин йўл бор» деб олдига тушди. Гурунглашиб дарёни кечиб ўтдик. Сўнг отам тез-тез юриб тепаликка чиқиб ён-атрофни кузатди. Жарликка яқинлашганда мен Боймўминнинг орқасига ўтиб уни йиқитдим. Отам ёнимизга тушиб келганда...».

...Боймўмин ака олдинига ҳеч нарса тушунмади. Кучли қўлнинг томоғини қаттиқ бўғганидан кўз олди бир муддатга қоронғилашди. Талпиниб ўзини бўшатганда эса рўпарасида пичоқ яланғочлаганча ҳансираётган «таниши» — Бўри Бозоровни кўрди. Бўри шу топда инсонийлик қиёфасини йўқотганди. Боймўмин ака қутулишга чандон уринди, аммо ҳирсдек кимсаларга қурби етмаслигини англаб етгач, сўнгги сўзлари бўғзидан қон аралаш отилиб чиқди:

— Пул керак бўлса олинглар, аммо мени тирик қолдиринглар, жон оғайнилар! Номардлик қилманглар...

Ўша файзсиз оқшомда Мардтепа даштида номардлик рўй берди, дарё қирғоғи қон қусди...

Айбланувчи Бўри Бозоровдан ёзиб олинган савол-жавоби:

— Айбланувчи Бўри Бозоров Ўғлингизнинг кўрсатмасига қандай қўшимчангиз бор?

— Ўғлимнинг кўрсатмасини тўлиқ тасдиқлайман. У нима қилган бўлса менинг айтганларимни бажарган. Унда айб йўқ. Боймўминни мен пичоқлаганман. Норқобил фақат уни бошидан босиб турганди...

— Марҳумнинг ёнидан чиққан пул қанча эди?

— Бир минг тўрт юз сўм...»

«Бир минг тўрт юз сўм!» Ана ота-бола Бозоровларни қотилликка ундаган «бойлик». Ана тирикликнинг сўнгги сониялари учун қўйилган нарх. Беихтиёр бўғзингдан унсиз фарёд сизилиб чиққандек бўлади: ахир, Боймўмин Нуржавовнинг ҳаётини бемаврид тугашига, унинг умр шами эрта ўчишига нима сабаб бўлди? Соддадиллигими ёки одамларга ишончими? Бир минг тўрт юз сўм эмас, бир минг тўрт юз миллиард бўлган тақдирда ҳам у тирикликнинг мезони бўлолмайди-ку, ахир?! Воқеа тафсилотини синчиклаб ўрганаркансан, Бозоровларни қотилликка ундаган «туртки» — бор-йўғи, арзимас қоғоз пуллар эди.

Бу ва шунга ўхшаш фожиаларнинг илдизи — орамиздан кўтарилиб бораётган инсоф, диёнат, ҳалоллик ва покдомонлик каби эзгулик хислатлари ўрнига кўнгилларимизда зарпечакдек ниш ураётган юлғичлик, ноинсонийгарчилик, очкўзлик, қаллоблик, ҳаром-хариш йўллар билан кун кўриш, бир сўз билан айтганда тубанликка ружу қўяётганлигимиз ҳисобига эмасмикан?!

Мухтасар сўзни эса муқаддас «Ҳадис»дан олинган иборалар билан якунлашни лозим топдик: «Зулм қилиб, қабоҳатга қўл урган ҳар қандай одам азоб-уқубат ва ҳалокатга маҳкумдир».

Буни ҳар ким дил қатида сақласа деймиз.

Рўзиқул ОРЗИҚУЛОВ,
Ғузор район прокурори, юстиция маслаҳатчиси.
Муҳаммад ОЧИЛ,
СССР Ёзувчилар уюшмаси аъзоси.

МУҲАРРИРИЯТДАН: Ҳурматли муштарийлар! Юз берган тубанлик, қотиллик тавсифи билан танишдингиз. Шубҳасиз, қалбингизда ота-боланинг бу ваҳшийлигига нафрат қўзғалди. Шу билан бирга кўнглингизнинг бир четида уларнинг бу қилмишига шубҳа ҳам уйғонгандир. Тўғри, 1.400 сўм учун тўққиз боланинг отаси ўз ўғлини қонхўрликка шерик қилиши ҳам шубҳа, ҳам нафрат туғдиради, кишида. Бунга, сиз нима дейсиз, азиз муштарийлар! Дил сўзлари битилган мактубларингизни кутамиз.

Саҳифа материалларини шикоят, хат ва маъмурий органлар бўлими мудири Саҳобиддин СИРОЖИДДИНОВ тайёрлади.

АЙНИ ЁЗ

Бу йил июнь одатдагидан ўзгача келди: салқин ва серёғин бўлди, дўл ёғди. Натижада тунги ва кундузги иқлим кескин ўзгариб, ҳарорат кўтарилиб, тушиб турди. Бунинг сабаби аён. Фалакдаги ҳаво оқимлари тез-тез алмашиб, об-ҳаво шароитларининг барқарор бўлишига имкон бермади.

Мана энди ана шу қийинчиликлар орқада қолди. Юртимизда ёз авжига кирди. Иссиқлик кундан-кунга кўтарилиб бормоқда. Оқшомлари узоқ давом этадиган, қоқ туш пайтида ҳаво тандирдек қизиб кетадиган июль ойи ўз ҳукмини ўтказмоқда.

Чотқол, Нурота, Туркистон, Кўҳитанг тоғларининг жанубий қияликларини қоплаган гиёҳлар жазирама иссиқдан қовжиради. Шамол эсганда дувиллаб тўкилаётган уруғлар келгуси йилгача тупроқда ётади, қачонки баҳор келиб, ёмғир ёққандан кейингина униб чиқади. Янтоқ, саксовул, шувоқ, ёввойи нўхат, қуён карам, явшон, юлғун, эрман каби ўсимликлар гуллаганига анча бўлди. Мана энди қуриб, сарғиш тус олди.

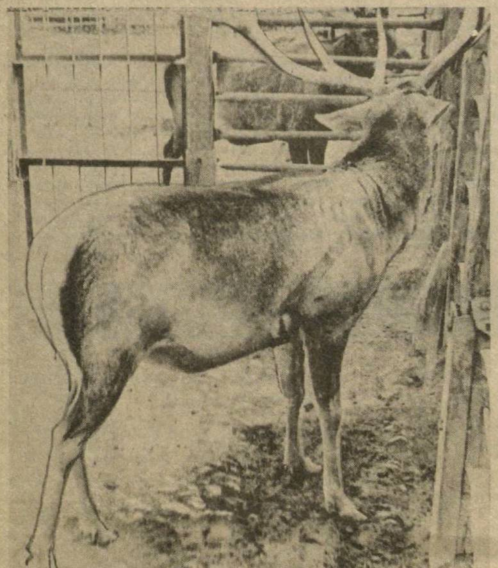

Тоғларнинг шимолий ва шимоли-шарқий томонларида, даралардагина ўтлар ҳамон гуркираб турибди. Бу ерларда пичан жамғариш ишлари авж олмоқда. Ем-хашак қанча кўп бўлса, шунча яхши: чорвадорлар қишда қийналишмайди, моллар совуқ кунлардан тўқ ва семиз олиб чиқилади.

Қизилқум ва Қорақумнинг қумлоқ биёбонлари ниҳоятда исиб кетди. Қоқ туш пайтида тупроқ юзасининг ҳарорати жуда кўтарилиб кетади. Қумга тухум қўйилса, орадан кўп ўтмасдан пишади.

Чўл ва саҳроларга шу манзара хос: уфққа нигоҳ ташласангиз, олис-олисларда кўл ёки дарё жимирлаб кўринади. Бу сароб. Саксовуллар боши қуйи эгилди, шўралар қуриди, қум акасларининг барглари тўкилмоқда. Сув ҳавзаси яқин бир парча ер ҳам кўм-кўк: серщох туронғи япроқлари шамолда силкинади, юлғунлар ўсишда давом этмоқда.

Чўллар ва саҳроларда ҳаёт ўз маромида. Чор тарафдан қушларнинг чириллаши эшитилади. Тўрғайлар, чумчуқлар у ёқдан-бу ёққа учиб ўтади.

Чўлларга хос яна бир воқеа рўй берди: саҳро тошбақалари узундан-узун ёзги-кузги-қишки уйқуга ётишди. Судралувчи бу жониворлар келгуси йил мартидагина уйғонишади. Бошқача айтганда, орадан 240—250 кун ўтгандан кейингина бошпаналаридан чиқишади. Мана буни уйқу деса бўлади!

Сариқ тупроқли ерларда яшайдиган юмронқозиқлар ҳам уйқуга ётишди. Улар ҳам келгуси йил баҳоридагина уйғонишади.

Сирдарё, Амударё, Чирчиқ, Оҳангарон, Қорасув, Зарафшон, Қашқадарё бўйларида, яъни қаерда сув бўлса, ўша ерда ўтлар ўсиб, теварак-атрофга таровват бағишламоқда. Бир йиллик ўсимликлар пояси тўлишмоқда, буталар гуркираб, кўкка бўй чўзмоқда.

Баҳорда ва ёз бошида дўл остида қолган боғлар ҳосил берди. Олма, олхўри, ўрик, шафтоли мевасини йиғиш давом этмоқда. Анжир ва анор етилмоқда. Яшикларга авайлаб солинган мевалар бозорларга, дўконларга чиқарилмоқда, қайта ишлаш корхоналарига, Сибирь, Москва, Ленинград, Ўрта минтақага, мамлакатимизнинг турли бурчакларига жўнатилмоқда.

Узум шира бойлаяпти, беҳи, нок меваси тўлишмоқда. Малина қайта гуллаяпти. У такрор-такрор ҳосил беради.

Колхозчиларнинг томорқаларида, шахсий хўжаликларда, давлат хўжаликлари далаларида карам, картошка, лавлаги, помидор, булғор қалампири мўл ҳосил берди, кўкатлар кўп ва хилма-хил. Ижарачиларга қарашли ерлар, айниқса, серҳосил бўлди. Бу майдонларни деҳқонларга бўлиб бериш энг самарали йўл эканидан далолат.

Кундузнинг узун, кечанинг қисқа, иссиқлик ва ёруғликнинг мўл бўлиши жониворлар яшаш тарзини ўзгартириб юборди. Қалдирғочлар, кўршапалаклар, узунқанотларнинг шу кунлардаги хатти-ҳаракати бунинг далилидир. Мисол учун қалдирғочларни олайлик. Уларнинг баъзилари уяларини янгилаяпти. Бунинг сабаби — иккинчи бор тухум қўйишга тайёрланишмоқда. Беозор бу қушлар болаларига парвоз чоғида ҳашарот тутиб ейишни ўргатишмоқда, кўп ва тез овқатланиб, мой тўплашаяпти. Бундан мақсад — кучли бўлиш. Улар яна бир ойдан кейин иссиқ ўлкаларга қишлаш учун йўл олишади.

Кўршапалакларнинг ҳам тинчи йўқ. Улар ярим кечагача учиб юришади. Капалаклар, ҳашаротлар, кўнғизларни парвоз пайтида тутиб ейишади. Баъзан тонг саҳарда бошпаналаридан чиқиб, овқат топиш пайида бўлишади.

Бу йил тоғларда ёғингарчилик кўп бўлди. Дараларда бўлсангиз, ўтлар кўкракка уради. Кўкаламзорларни айланганда оёғингиз остида нима борлигини кўролмайсиз. Тулки ва қорсак, шоқол ва бўри, сассиқ кўзан ва олакўзан, бўрсиқ ва савсар болалаб, уларга ов қилишни ўргатмоқда.

Ҳозир сўқмоқларда сув ичгани бораётган жониворлар ниҳоятда кўп. Одатга кўра улар бундай пайтларда бир-бирларига ҳужум қилишмайди. Табиат қонуни шундай: ҳамма чанқоғини қондириш пайида. Аммо сув ичишда ҳам тартиб бор, барча ҳайвонлар ўз муддатида боради.

«Ўзбекистон Қизил китоби»га ёзилиб, муҳофаза остига олинган Нурота тоғларида яшовчи Северцев қўйлари иссиқ кунларда юксак чўққиларга кўтарилишади. У ерларда йиртқич ҳайвонлар йўқ, атроф тинч ва осойишта, майсалар кўп, сайр қилишга қулай.

Чўққилар узра йиртқич қушлар айланиб, учиб юришади. Хумой, болтаютар, бургут каби йирик қанотлилар ҳам муҳофаза остига олиниб, эъзозлаб қўриқланмоқда. Улар кузатилиб, уялари муҳофаза қилинмоқда.

Июль — серқуёш юртимиз сертўкин бўлган ойлардан бири. Табиатнинг очил дастурхони янада қутли, баракали бўлади. Далаларда мўл ҳосил тўплаш учун кураш авжига чиқади.

Т. ҒОФУРОВ.

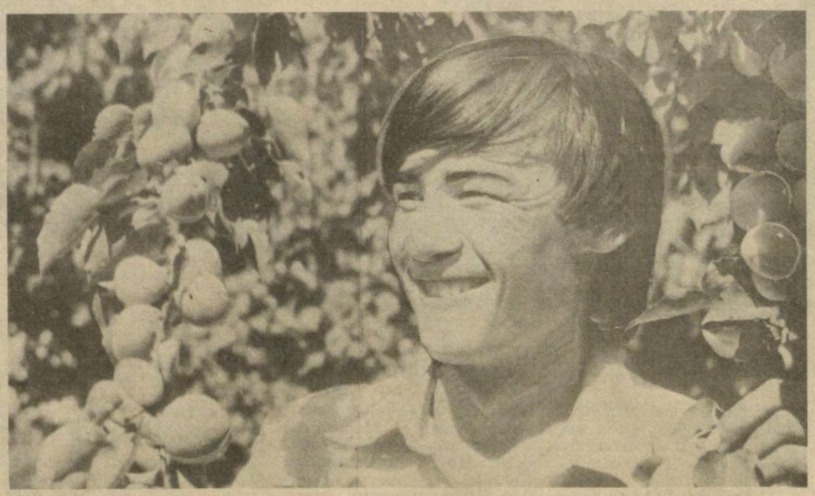

Ёз йилнинг энг тўкин фаслларидан ҳисобланади. Иссиқ кунлар келиши билан боғларда ширин-шакар мевалар бирин-кетин пиша бошлайди. Буни Бекобод районидаги «Ленинград» давлат хўжалиги мисолида ҳам кўриш мумкин. Бу ерда 220 гектар боғ бор. Пишиб етилган олма, ўриклар меваси пешма-пеш терилиб, давлатга топширилмоқда.

СУРАТДА: хўжалик ишчиси Н. Рисалиев бу йилги ҳосилдан мамнун.

Б. САФАРОВ олган сурат.

Ойнома

ИЮЛЬ

Душанба	1	8	15	22	29
Сешанба	2	9	16	23	30
Чоршанба	3	10	17	24	31
Пайшанба	4	11	18	25	
Жума	5	12	19	26	
Шанба	6	13	20	27	
Якшанба	7	14	21	28	

БЕБАҲО МУЛК

Табиат жамики бойликларимизнинг манбаидир. Инсоннинг барча эҳтиёжларини табиат қондириб келади. Аммо унинг бойликларидан оқилона фойдаланилган ва эҳтиёт қилиб муҳофаза этилган тақдирдагина инсоният эҳтиёжларини таъминлай олади. Шу боис табиатни эъзозлаш, қўриқлаш умумхалқ вазифаси, давлат аҳамиятига молик иш бўлиб қолди.

Сайёҳ сайр қилар экан, табиат унсурларини, жумладан ўсимликлар, дарахтларни эҳтиёт қилиши керак. Сафар чоғида йўл-йўлакай дам олинган жойларда чекишдан эҳтиёт бўлиш, ўчмаган папиросни дуч келган жойга ташламаслик керак. Гулханни алоҳида ерлар— ташлоқ ва қумли, очиқ жойлардагина ёқиш мумкин. Уни ўчириб кетишни унутмаслик зарур.

Белгиланган муддат ва рухсат этилган ерлардагина ов қилиш лозим.

Юрган йўлингизда, ўзингиздан ифлос қолдиқлар қолдирмасликка ҳаракат қилинг.

АСАЛ ТАЪМИ

Тошкент ва бошқа шаҳарлардаги бозорларда асал кўпайди. Асаларибоқарлар уни эл дастурхонига армуғон этишди.

Шифобахш бу неъматни май ойидаёқ чиқара бошлаганди. Аммо бу йил об-ҳаво шароитлари айниқса тоғларда шу қадар ноқулай келдики, бу асал олиш миқдорининг кескин камайиб кетиш хавфини туғдирди.

Июнь ойи охирида ҳам об-ҳаво ноқулайлиги такрорланди. Мана энди иқлим барқарорлаша бошлади. Бу тоғларнинг жанубий ёнбағирларида гиёҳлар гуллашдан тўхтаган пайтларга тўғри келмоқда.

Эндиликда асални кимёвий таъсирдан сақлаш учун ниҳоятда эҳтиёткор бўлиш талаб этилади. Гап шундаки, яқин кунларда далаларга кимёвий ишлов бериш бошланади. Гарчи экинларга биологик йўл билан ишлов бериш тўғрисида кўп гапираётган бўлсак-да, кимёвий усулга ҳали узил-кесил чек қўйилгани йўқ. Шу боис асаларибоқарлар бундай ишлов берилиши тўғрисида олдиндан огоҳлантириб қўйилиши лозим. Бу ишда об-ҳаво шароитлари, намлик, шамол қандай йўналишда эсиши ҳисобга олиниши керак. Шундагина асаларилар сақланадиган яшиклар устини ёпиш ёки бошқа ерга кўчириш йўли билан уларни заҳарли дорилардан муҳофаза қилишга эришилади.

Шуни унутмаслик керакки, заҳарли моддалардан қаерда эҳтиётсизлик билан фойдаланилса, ўша ерда бу фойдали ҳашаротларга зарар етмоқда. Улар ғўза гулларига, дала четларидаги бошқа гиёҳларга учиб боришини унутмаслик лозим.

Ўсимликларнинг гуллаш даврида асал берадиган экинларга кимёвий ишлов бериш мутлақо мумкин эмас. Бу нектар шимадиган фойдали ҳашаротларни нобуд қилиши мумкин.

Агар шамол тезлиги ҳар дақиқада уч метрни ташкил этса, чанглатиш билан шуғулланмаслик керак. Кучли шабада заҳарли моддаларни ишлов берилган пайкаллардан асаларилар келадиган ерларга учириб кетиши мумкин.

А. УРМОНОВ.

СУРАТДА: асалари боқилаётган жойда.

Муаллиф олган сурат.

ҚОР ГУЛИ

Саратоннинг иккинчи ярмида Шимолий Қутб ўлкаларида қор «гуллайди». Жуда катта майдонлардаги қорлар киши кўзи одатланмаган пуштиранг, яшил ва ҳаворанг тусга киради.

Бу — куррасимон сув ўтларининг рангидир.

Одатга кўра саратон қутб ўлкаларида эриётган қорнинг юзаси шундай сув ўтлари билан қопланади.

ОЙ ТАВСИФИ

Ўн икки бурж ҳисобига кўра 22 июндан 22 июлгача бўлган кунлар саратон деб юритилади.

Саратонда Қуёш Ерга меҳрибон она қаби сахийлик билан нур ва иссиқлик тарайди. Шунинг учун бу ой беғараз севги ва донишмандлик ойи деб аталади.

Амалдаги тақвим бўйича аталадиган июль ойининг номи Юлий Цезарь шарафига қўйилган. У қадимги Римда яшаган (эрамиздан аввалги 100-йилда таваллуд топиб, эрамиздан аввалги 44 йилда вафот этган) давлат арбоби, саркарда ва ёзувчидир.

ЧИЛЛА

Қуёш нури саратоннинг биринчи кунида Ер куррасининг биз яшаган кенглигига тик тушади. Бу чизиқ «Саратон мадори» деб юритилади. Туш пайтида қуёш уфқдан 90 даражага кўтарилади, яъни энг тик нуқтада бўлади, бу вақтда одам сояси оёқ остида бўлади. Қуёш нури қудуқлар тагини ҳам ёритади.

Демак, саратонда Ернинг шимолий ярим курраси жуда кўп ёруғлик ва иссиқлик олади. Бинобарин, йил давомидаги энг узун кун ва энг қисқа тундир.

Саратон бошларида 40 даража шимолий кенглик (Тошкент атрофи)да кун узунлиги 15 соат, 50 даража шимолий кенгликда 16 соат, 60 даража шимолий кенгликда 18 соат 30 дақиқа бўлади.

Саратон йилнинг энг иссиқ ойидир. Унинг ўртача ҳарорати Тошкент шаҳрида +27 даража, Ялтада +24 даража, Москвада +18 даража ва ҳоказо.

Тошкентда бу даврда ҳарорат +44 даражагача, қум юзаси ва асфальтдаги қуёш нури тушиб турган жой янада қизиши мумкин.

Ҳозирги энг иссиқ, жазирама 40 кунни халқимиз «Ёз чилласи» («Ёзги қирқ кун») деб атайди. У саратоннинг 4-кунидан бошлаб, асаднинг 13-кунигача (яъни 26 июндан 5 августгача) давом этади.

БОШИ ОЛОВДА, ОЁҒИ СУВДА

Жазирама ёз бошланиши билан чўлдаги ўсимликлар қовжираб қолади. Фақат янтоқ бундан мустасно. У иссиқни, қурғоқчиликни писанд қилмайдиган мўъжизакор гиёҳ ҳисобланади.

Янтоқнинг ўзига хос хусусияти илдизининг узунлигидир. Илдизи ҳатто 25—30 метр чуқурликка, ер ости сувигача етиб боради. Шунинг учун ҳам қуш учса қаноти, одам юрса оёғи куядиган чўлларда, барча ўтлар қовжираганда ҳам янтоқ барқ уриб ўсаверади. Шу боис уни, «Боши оловда, оёғи сувда» дейишади.

Чўлларда айрим миришкорлар янтоқ ёрдамида қовун ва тарвуз етиштирадилар. Бунинг учун унинг яхши ривожланган тупи танланиб, илдизи атрофидаги тупроқ юмшатилади ва илдиз бўғзидан кесиб, эндигина уна бошлаган қовун ёки тарвуз уруғи ўша ерга жойлаштирилади. Қовун ва тарвуз янтоқдан сизиб чиқаётган ширадан озиқланиб, ўса бошлайди ва ҳосил беради.

Янтоқ уруғидан кўпаяди. Уруғини ҳайвонлар ва қушлар атрофга тарқатади. Ҳайвонлар меъдасида ҳазм бўлмайди, ўсиш қобилиятини ҳам йўқотмайди. Чўлларда қадимги карвонлар юрган йўллар бўйлаб янтоқзорлар вужудга келганлигининг боиси шундадир.

Янтоқ Ўрта Осиё ва Қозоғистон, Олд ва Марказий Осиё, Шимолий Африкада қадимдан тарқалган. Илгари Америкада янтоқ бўлган эмас. Асримизнинг бошларида АҚШ Ўзбекистондан беда сотиб ола бошлаган. Янтоқ уруғи беда билан бирга Америкага бориб қолган. Шундай қилиб, бу ерда ҳам янтоқзорлар пайдо бўлган.

Янтоқ— чўллардаги моллар учун тўйимли озуқа. Чорвачиликда, хусусан туячилик ва қоракўлчиликда катта аҳамиятга эга. Уни туя, қўй ва эчкилар хуш кўриб ейди.

Янтоқ гулида нектар моддаси кўплиги ва гуллаш даврининг узоқ давом этиши билан асаларичиликда аҳамиятга молик. Гулидан тўпланган асал хушбўй ва сифатли бўлади. Кечаси барглари ва тиканлари устида майда заррачалар пайдо бўлади. Улардан ҳосил бўладиган оқ биллурлар соф ҳолдаги қанд моддасидир. Бир гектар янтоқзордан 30—50 килограммгача қанд (шакар) йиғиб олиш мумкин.

Янтоқ пояси ва баргидан тайёрланган дамламалар ичак, ошқозон хасталикларига шифодир. Ундан дамланган чой чанқоқни босади. Янтоқни еган туянинг ҳафталаб сув ичмай юриши шундан эмасмикин?

Жумҳуриятимизнинг чўл ва адир минтақаларида янтоқдан ёқилғи сифатида ҳам фойдаланилади. Унинг олови ёки чўғида пиширилган нон лаззатли бўлиб, кишини тўқ тутади.

М. МУМИНОВ.

БАЛИҚ ШЎРВА

Балиқ шўрва ичганмисиз? Унинг бир неча турлари мавжуд. Энг оддийси қуйидаги тарзда тайёрланади: у майда қилтириқли, ўртача, унча катта бўлмаган олабуға балиқлардан пиширилади. Бундай таомни чавақ балиқлардан ҳам тайёрлаш мумкин.

Сирдарё соҳилларида эртадан кечгача ов қилиб қолган кишилар ҳам одатга кўра луқмаи ҳалолларнинг бир неча турларидан лаззатли шўрва пиширадилар.

Балиқ икки ёки уч кишига мўлжаллаб қайнатилганда янада хуштаъм бўлади. Бунда дастлаб тоза қилиб ювилган, аммо майда тангалардан тозаланмаган балиқчалар иссиқ сувга ташланади. У қайнагач, тайёр бўлган бульёни докада сузилади. Унга картошка, ёрма, ҳатто каттароқ балиқни солиб пишириш мумкин. Овқат тайёр бўлгач, туз солиш, дафна барги, кашнич, хушбўй гармдори ташлаш керак.

Уч кишига мўлжалланган балиқ шўрва шу тарзда пиширилади. Ўша идишда майда балиқлар қайнатилгач, бульёни докадан ўтказилиб, ўзга идишга олинади. Бошқа нарсалар унга юқорида кўрсатилган тарзда қўшилиб, таом тайёрланади.

Қисқаси, балиқ шўрва, луқмаи ҳалолдан пиширилган бошқа таомлар кишини тўқ тутади.

З. БАЛИҚЧИЕВ.

Муаллиф олган сурат.

Табиат ва унинг бойликларини қўриқлаш шу куннинг муҳим вазифаларидан бири бўлиб қолди. Набобот ва ҳайвонот оламининг йўқолиб кетаётган нодир вакиллари давлат муҳофазасига олиниб, эъзозлаб сақланмоқда. Ушбу суратда «СССР Қизил китоби»га ёзилган бургут акс эттирилган.

В. МОИСЕЕВ олган сурат.

Билиб қўйган яхши

КУРРАМИЗ ТАБИАТИ

Куррамизнинг шимолий ярим шарида июль — ёз ўртаси. Аммо Таймирнинг шимолий чеккасида, Новая Земляниниг шимолий қисмида, Северная Земля ва Новосибирь оролларида, Канаданинг шимолий чеккаларида қор ёғиб, бўронлар бўлиб туради.

Шимолий қутб атрофида қор гуллайди. Катта-катта майдондаги қорлар тарвуз рангини олади. Бунга шарсимон қизил сув ўтлари сабабчидир. Совуқ ўлкаларда эриётган қор сувлари ана шундай ўтлар билан қопланади.

Шуниси эътиборга лойиқки, кандаур тилоғочи Ер шарининг бошқа бирон жойида бу ердагидек кўп ўсмайди. Бу ерлар паст бўйли ўтлар билан қопланган. Бепоён далаларни бўтакўз, тилларанг айиқтовон, бинафшаранг ва қирмизи гуллар эгаллайди. Лолақизғалдоқлар катта-катта майдонларни қипқизил рангга бўяйди. Июль охирида тундрада гул мавсуми тугайди.

Тайгадаги игнабаргли ўрмонларда қорағат ҳосили пишади, қўзиқоринлар чиқади. Бу ойга хос яна бир хусусият— кўп қушлар туллайди. Ғоз ва ўрдаклар учолмай қолиб, қамишлар орасига кириб олишади. Зоологлар айни шу даврда оммавий халқалашни амалга оширадилар. Бу кезда қушларнинг сайраши бироз тинади.

Куррамизнинг мўътадил кенгликларида июль — момоқалдироқ энг кўп бўладиган ой. Узоқ кузатишларда Қизил денгиз соҳили табиати айниқса бу даврда ажойиб бўлиши аниқланган. Чунончи, об-ҳаво жуда иссиқ ва нам, кечаси шудринг тушади. Кундузи эса ҳарорат 40—42 даражагача кўтарилиб, туман бўлади. Муссон ўлкаларида, яъни Жанубий Хитой, Ҳинди-Хитой, Ҳиндистонда, Африқо қитъасининг шимоли ва Жанубий Амриқо саванналарида ёмғир жуда кўп ёғиб, дарёлар тошади.

Куррамизнинг жанубий ярим шарида эса июль — қишнинг айни қирчиллаган чилла даври. Патагонияда ва унга ёндош ўлкаларда совуқ, яъни атроф оппоқ қор билан қопланиб, қорбўронлар тез-тез бўлиб туради. Аргентинада совуқ ёмғир майдалаб ёғади. Жанубий Амриқо ва Африқо саванналарида ҳам жазирама иссиқ ва қурғоқчилик.

Т. МАҲМУДОВ.

Муҳаррир Н. ЁҚУБОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»
(«Сельская правда»)
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул котиб — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими— 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 33-54-33. 32-56-36, Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Безатиш бўлими—32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

БУЮРТМА № 5696 Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 20.55. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12